

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1891. Andra Kammaren. N:o 20.

Tisdagen den 17 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Till kammaren hade inkommit följande protokoll, som upplästes:

1891 den 16 mars sammanträdde kamrarnes valmän för utseende af komiterade till tryckfrihetens vård för att välja en komiterad efter numera aflidne f. d. justitierådet J. A. Södergren; och befaus efter valförrättningens slut hafva blifvit dertill utsedd

herr borgmästaren Frans Krook med 12 röster, efter lottnings med herr f. d. presidenten Karl Johan Berg, som jemväl erhållit 12 röster.

Jemte det protokollet lades till handlingarne beslöts, att Riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag af protokollet om detta val underrättas samt anmodas låta uppsätta och till kamrarne ingifva förslag till förordnande för den valde.

§ 2.

Efter föredragning af herr *P. Anderssons* i Högkil i gårdagens sammanträde aflemnade och då bordlagda motion, n:o 178, hänvisades densamma till behandling af konstitutionsutskottet.

§ 3.

Föredrogs och bordlades för andra gången bankoutsrottets utlåtande n:o 6.

§ 4.

Härefter företogs till behandling statsutskottets utlåtande n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret.

Punkterna 1—4.

Biföllos.

Punkten 5.

Lades till handlingarne.

Punkterna 6—9.

Biföllos.

I *punkten 10*, som härefter föredrogs, hemställde utskottet, att med afslag å en af herr *J. Anderson* i Tenhult inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 119, om nedsättning i förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar med 3,000 kronor, nämnda anslag måtte i 1892 års riksstat uppföras med oförändradt belopp af 25,000 kronor.

Motionären, herr *Anderson* i Tenhult begärde ordet och yttrade: Herr talman! Jag har icke låtit mig åtnöja med den utgång, som frågan fått. Jag anser fortfarande, att det är orimligt, att båtsmanskompaniernas befälhafvare skola hafva dubbel ersättning för de resor, de göra inom distriktet. Säsom vi veta, hafva de ett fast anslag till godtgörelse för sina resor inom kompaniområdet. Detta fasta anslag vexlar mellan 60 och 180 kronor, och man skulle kunna tro, att de kunde vara belättna dermed, men så är ingalunda förhållandet, ty de få efter hvad jag erfarit ersättning för hvarje annan resa, som de göra inom kompaniområdet, och de ställa sina resor så, att kostnaderna blifva stora.

Vid den tid, då det första reseanslaget beviljades, voro båtsmanshållen fulltaliga och utgjordes af 5,677 man. Sedan har vakanssättningen under några år fortgått, så att numera hälften af dessa båtsmanshåll äro vakanta, och det är naturligt att de komma att minskas så, att de efter tre eller fyra års förlopp alldeles upphöra. Jag föreställer mig då, att, om ingen rättelse göres från Riksdagens sida, detta första anslag helt och hållet skall komma att fortgå.

Då jag antager, att Första Kammaren kommer att bifalla utskottets betänkande, vill jag icke framställa något yrkande, men jag ämnar till en annan riksdag, om jag då kommer hit, förnya motionen, och då skall jag vara försedd med sådana handlingar, att motionen går igenom.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 11.

Bifölls.

Punkten 12.

I denna punkt hemställde utskottet att, med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, till fortsättande af pansarbåten Thules byggande ett extra anslag af 1,250,000 kronor måtte för år 1892 anvisas.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Mankell: Det torde äfven i denna kammare icke vara obekant, att jag sedan gammalt ej är någon synnerlig vän af de stora sjögående pansarfartyg, om hvilka det vid detta anslag är fråga. Jag har alltid ansett dem olämpliga för vår sjöförsvarmateriel — olämpliga emedan de å ena sidan äro för *små* att upptaga striden med de pansarkolosser, med hvilka de antagligen komma att kämpa i öppna sjön och derjemte gå så långsamt att de icke kunna komma undan, om de öfverfallas af den mångdubbla styrka, med hvilken de sannolikt komma att strida, olämpliga å andra sidan, emedan de äro för *stora* och tröga att kunna med ledighet röra sig i våra skärgårdar. Men i synnerhet äro de olämpliga, emedan de äro alldeles för *dyra* för våra inskränkta tillgångar. Hvar och en af dessa s. k. båtar, hvilka dock hafva samma dimensioner som våra gamla lineskepp, kosta närmare 3,000,000 kronor. Och för de 3,000,000 kronor, som *en* dylik båt kostar, skulle man kunna skydda Göteborg mot öfverfall från sjösidan. För de 3,000,000, en *annan* kostar, skulle man kunna få Stockholm skyddadt mot öfverfall från landsidan.

Nu hemställer jag till kammaren, huruvida här är något rimligt förhållande mellan medel och ändamål, och om det verkligen kan vara klokt att lägga ned mera penningar på dessa dyrbara fartyg, när man för samma summa kan vinna sådana resultat som våra båda största städers skyddande. Vore det icke då vida bättre att använda samma medel på landförsvaret, än att nedlägga dem på pansarfartyg, hvilkas bidrag till försvarets stärkande är så ringa. Det är därför, som jag alltid förordat mindre pansarbåtar, hvilka äro mer afpassade för våra skärgårdar, och det var äfven därför, som jag vid förra riksdagen i Första Kammaren väckte motion om anslag till dylika fartygs byggande.

Nu har emellertid Riksdagen en gång beslutit att bygga en tredje pansarbåt och dertill beviljat anslag, hvilka fortfarande måste utgå. Men deri ligger ingalunda inbegripet, att vi vid denna statsreglering böra bevilja hela den stora summa af 1,250,000 kronor, som nu är ifrågasatt, ty om *något* anslag må vara af natur att kunna uppspådas med tid, d. v. s. att fördelas på flera år, så är det just detta. Med afseende härå vill jag åberopa mitt inledande föredrag, då 4:de hufvudtiteln behandlades, och i hvilket jag framhöll, att intet skäl för närvarande förefinnes att påskynda de militära rustningarne.

Det bör derjemte icke lemnas ur sigte, att vi snart torde ha att af Kongl. Maj:t motse en proposition, som kommer att medföra ytter-

Ang. anslag till fortsättande af pansarbåten Thules byggande.

Ang. anslag till fortsättande af pansarbåten *Thales* byggande.
(Forts.)

ligare flere millioners utgifter för försvarsväsendet, och att det därför kan vara skäl att söka göra besparingar på de utgifter, som blifvit ifrågasatta i statsregeringspropositionen.

Jag har visserligen icke lemnat obeaktadt, att herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet i statsregeringsprotokollet påpekat såsom skäl för forceringen af den tredje pansarbåtens byggande, att genom större anslags beviljande på en gång beställningen skulle kunna underlättas och mindre utgifter undvikas. Men viktigare synes mig vara att åtskilliga hundratusen kronor besparas de skattdragande. än att några enkla tusen kronor besparas marinförvaltningen.

Dessutom ber jag få erinra, att den andra pansarbåten Göta byggdes med mindre anslag, som voro fördelade på fyra år, nemligen 1888 med 548,434 kronor, 1889 med 728,000 kronor, 1890 med 945,000 kronor och 1891 med 495,000 kronor. Således föreställer jag mig, att man utan olägenhet äfven skulle kunna fördela anslaget till den nu ifrågavarande pansarbåten på flera år.

Slutligen torde det icke böra förglömmas, att, om en så stor summa som 1,250,000 kronor nu beviljas, detta kunde uppfattas som en vink åt herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet att snart återkomma med yrkande om anslag till en *fjerde* pansarbåt, och der till vill jag för min del icke bidra.

Då emellertid statsutskottets medlemmar från denna kammar föreslagit åtskilliga andra besparingar på denna hufvudtitel, vill jag, såvida jag ej från något håll får understöd, för ögonblicket icke göra något yrkande, utan endast inskränka mig till att beklaga, att icke i denna punkt tillräcklig sparsamhet blifvit iakttagen. Men jag förbehåller mig att, om någon framdeles under öfverläggningen skulle instämma i min åsigt, jag då får förena mig med honom.

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre von Otter: Herr talman! Jag skall endast med några få ord svara den förste ärade talaren på hvad han anförde.

Jag ber först och främst att, såsom af statsrådsprotokollet äfven framgår, få påminna, hurusom marinförvaltningen på det bestämdaste framhållit, att för fortgången af byggandet af den redan beviljade pansarbåten det vore oeftergifligen nödvändigt att två millioner kronor funnes att disponera vid början af år 1892. Vid förnyad hemställan till marinförvaltningen, huruvida denna summa icke kunde minskas, svarades att så icke kunde ske, emedan marinförvaltningen ansåg beviljandet af hela den begärda summan vara af sådan ytterlig vikt. Det oaktadt har jag försökt att nedsätta beloppet så mycket som möjligt. Och jag skall upprigtigt säga hvarför. Orsaken var nemligen den, att jag hoppades att genom den sålunda uppkomna besparingen kunna skaffa medel till två nya minbåtar, hvaraf vi, enligt mitt förmenande, hafva största behof.

För öfrigt hade jag icke väntat, att herr Mankell skulle uppträda

här i dag, väl påminnande mig hans yttrande i Första Kammaren i föl. Han framställde deri en massa anmärkningar emot sjöförsvaret, hvilka dock alla blefvo på det eftertryckligaste vederlagda, utan att han kunde på något sätt jäfva dem. Bland andra kolossala misstag, som han begick, var äfven att våra små pansarbåtar skulle kunna göra ända till 14 knops fart, under det att de i sjelfva verket icke göra mer än 8 knop. Vidare beskyldde han chefen för sjöförvarsdepartementet att hafva haft åtskilliga yttranden till statsrådsprotokollet åren 1886 och 1887, hvaraf likväl icke ett enda ord var sant. Med anledning deraf förklarade han då, så vidt jag kan påminna mig — ordalydelsen mins jag icke — att han var så utsatt för nederlag, då han gaf sig in på sjöförsvaret, att han för framtiden skulle upphöra dermed. Möjligen var det hans mening att icke vidare uppträda i Första Kammaren i dessa frågor, utan i den Andra, der han hoppades att få mera medhåll. Utan tvifvel får han också detta, då det gäller att vägra anslag. Men i afseende på hans åsigtter hoppas jag att han icke skall lyckas få mera medhåll här än i Första Kammaren.

Ang. anslag till fortsättande af pansarbåten *Thules* byggande.

(Forts.)

Herr Mankell: Säsom herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet redan behagat anmärka, lofvade jag i föl i mitt berörda anförande att vid behandlingen af dessa ärenden icke vidare yttra mig i Första Kammaren, men jag har därför ingalunda lofvat att ej göra det i Andra Kammaren.

Beträffande för öfrigt det gruffiga nederlag, som herr statsrådet förmenade mig hafva erkänt i Första Kammaren, så får jag erinra honom, att jag visserligen redan i början af mitt anförande derstädes antydde, att det för mig vore obehagligt att uppträda i en kammare, der jag på förhand var förvissad om att lida nederlag, men ingalunda emedan mina skäl voro så dåliga, som herr statsrådet behagade påstå, utan emedan Första Kammaren alltid brukade bevilja hvilka militära anslag som helst, hur orimliga de än måtte vara.

Herr Bratt: Det må vara sant att inom vårt sjöförsvår åtskilliga förhållanden kunde önskas annorlunda. Men efter mitt förmenande tillhöra just pansarbåtarna af Sveas typ sjöförsvarets ljuspunkter. Då nu dessa pansarbåtar blifvit från principiell synpunkt angripna, anhåller därför jag, som hyser en motsatt uppfattning, att få uppträda till deras försvar.

Det torde väl vara ett alldeles obestriddigt geografiskt faktum, att större delen af vår långsträckta svenska kust icke har någon skärgård, utan ligger öppen för hafvet. Likaledes torde det vara gifvet, att de fartyg, som vårt sjöförsvår kräfvor, böra kunna förflytta sig längs denna kust, oberoende af väder och vind, alltså kunna hålla sjön. Ett ytterligare faktum är, att små pansarbåtar, som af en talare på stockholmsbänken hafva blifvit förordade dels i dag och dels i en af honom vid förra riksdagen väckt motion, icke kunna hålla sjön

Ang. anslag
till jortsättan-
de af pansar-
båten Thules
byggande.

(Forts.)

i hvilket väder som helst, utan äro väsentligen beroende af vackert väder, för att kunna våga sig ut i öppna hafvet.

Nu har erfarenheten deremot visat, att pansarbåtar af Sveas typ äro fullkomligt sjödugliga. Oberoende af naturförhållandena kunna de alltså förflytta sig längs kusten till den punkt, der deras uppträdande kan behöfvas, och redan häruti hafva de alltså obetingadt företräde framför de mindre pansarbåtarna. Detta är *en* sak. I afseende på deras *hastighet* anmärkte talaren på stockholmsbänken, att den vore för liten. Ja, hastigheten är ej mer än $14\frac{1}{2}$ à 15 knop; ehuru, om jag icke minnes orätt, Göta vid besigtningresan före jul gjorde öfver 15 knops fart. Detta är visst mindre än hastigheten hos några stora pansarbåtar i utlandets mariner, hvilka komma upp till 18 à 20 knop. Men lika säkert är, att 15 knops fart är mer än de flesta krigsfartyg göra, hvilka nu finnas i Östersjön, de må komma från hvilka hamnar som helst. Detta har jag från temligen säkert håll och har all anledning att tro det vara riktigt. Skulle man ökat farten på Sveatypens båtar till väsentligt mer än 15 knop, så skulle detta uppdrifvit kostnaderna för dem så oskäligt, att mariustyrelsen icke — och detta på goda skäl — ansett sådant lämpligt eller möjligt.

Dessa pansarbåtar hafva icke allenast den nyss nämnda fördelen, att de när som helst kunna hålla öppna sjön; de kunna dessutom, därför att de äro tillräckligt grundgående, befara alla de större farlederna inomskärs. Deras förmåga att manövrera är synnerligen stor, bland annat emedan de äro försedda med två propellrar, så att de kunna svänga omkring sitt eget centrum; och de kunna derigenom jemförelsevis lätt reda sig i ett trångt farvatten.

Tänker jag på deras *defensiva* egenskap, så äro de beklädda med det kvalitativt yppersta pansar, som kunnat åstadkommas i nutida verkstäder. Jag erinrar mig visserligen, att en ledamot af statsutskottet här i fjol sökte ådagalägga, att detta pansar icke skulle vara lika godt som vissa andra pansarsorter, hvilka efter hans förmenande voro bättre. Men jag tillåter mig tro, att våra mariningeniörer bättre begripa den saken än representanterna för vår modernäring.

Ser jag på samma fartygs *offensiva* förmåga, så hafva de tvenne kanoner i tornet, nog kraftiga att kunna genomskjuta de allra flesta pansar, som finnas i Östersjöflottorna. De ha vidare fyra stycken 15-centimeters kanoner af utmärkt skjutförmåga i allmänhet och särskildt i stånd att genomskjuta en stor del mindre svåra pansarväggar. Dessutom har Svea två och Göta fem stycken snabbeldskanoner, hvarigenom de kunna tillämpa den nutida sjötaktikens regel att nedskjuta allt lefvande på motståndarens däck. Slutligen kunna de genom en mintub i fören afskjuta undervattensminor.

På grund af allt detta måste erkännas, att det fördelaktiga omdöme, som kommit dessa pansarbåtar till del, och det äfven från utländska auktoriteter, är fullkomligt berättigadt. Detta omdöme lyder så, att de förete en i sjelfva verket synnerligen lycklig kombination

af goda egenskaper och billigt pris, det senare understigande tre miljoner kronor.

Talaren på Stockholmsbanken anförde, att det för nästa år begärda anslaget i alla händelser vore för stort, och att det borde reduceras, emedan ingen brådska vore för handen, menade han. Ja, mine herrar, om vi besinna hvad som framgår af Kongl. Maj:ts proposition — det står i statsrådsprotokollet — att Svea byggdes på, om jag ej minnes orätt, 30 månader och Göta på nära tre år, och att sålunda dessa fartyg på 3,100 tons ha byggts på vida längre tid än de stora utländska kolosserna på 7-, 8- å 10,000 tons, hvilka kräfva en byggnadstid af endast 11 å 12 månader, *då* kunna vi väl icke säga, att ytterligare skäl för oss finnas att förhala tiden genom att förminska anslagen till Thules byggande, i synnerhet som här icke är fråga om annat än en ränteförlust, sedan anslaget i sin helhet en gång blifvit beviljadt.

Då man ställer sig på försvarsnihilistisk ståndpunkt, kan man säga och påstå hvad man vill. Man kan lika väl säga, att dessa pansarbåtar äro odugliga och olämpliga, som man för icke längesedan kunde säga, att gamla föräldrade kanoner äro goda nog för försvar af våra sjöfästningar. Man kan säga, att pansarbåtarna af Sveotypen gå för långsamt, lika väl som man i afgifven motion kunde påstå, att en liten pansarbåt, som aldrig gjort mer än 8 knop, gör 14 knop. — Det kan man säga och mera dertill; men om det sålunda sagda *förtjenar afscende* är en annan sak; och som jag icke är af den uppfattningen, så yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Sven Nilsson: I statsutskottet var det icke ens tal om föreliggande fråga, enär man fick veta att på afdelningen träffats en öfverenskommelse om den plan för anslags beviljande på hufvudtiteln, som öfverensstämmer med utskottets föreliggande förslag. För min del var jag i allt fall villrådig, om hela detta anslag borde beviljas, då man föregående riksdag varit ense om ett mycket mindre anslag. Jag var villrådig äfven därför, att, om hela detta anslag blefve beviljadt, man kunde befara att, då inom en förut ej beräknad tid båten blefve färdigbyggd, man genast derefter skulle få en ny kongl. proposition om ytterligare en ny pansarbåt.

I pressen har det varit temligen allvarsamt bebådadt, att ett sådant förslag är med snaraste att vänta, och jag föreställer mig, att det skulle vara synnerligen tillfredsställande för kammaren och landet i dess helhet att få veta, om regeringen ämnar framkomma med ett sådant förslag eller icke. Ty är det verkligen meningen att, så snart den nu påbörjade pansarbåten är färdig, eller kan hända redan nästa år, begära anslag till en ny, så kan deri ligga ett skäl att icke nu bevilja hela ifrågavarande anslag, för att hindra att den bebådade båten kommer så synnerligen snart på tal i riksdagen.

Det är temligen nogsamnt känt, att kammaren icke varit särdeles

Ang. anslag till fortsättande af pansarbåten Thules byggande.
(Forts.)

Ang. anslag till fortsättande af pansarbåten Thules byggande.

(Forts.)

tillfredsstäld med de höga anslagen till de stora och dyrbara båtarna, som vi ansett vara ett för stort och dyrbart experiment för vårt lilla land. Och är det nu meningen att fortgå i stor skala på samma sätt, om ej hastigare än som hittills, då må regeringen icke förundra sig öfver att kammaren blir mera betänksam och möjligen kan vara sinnad att nedsätta anslaget som nu begärts till ungefär hälften. Jag vill icke göra något yrkande och ej heller framställa någon interpellation till regeringen, då jag vet att man icke har rätt dertill utan i en annan form. Men då konungens rådgifvare i ärenden som angå sjöförsvaret är här närvarande, vore det synnerligen önskligt att få ett svar, om ryktet är sant, som pressen framställt, att det är meningen att regeringen ämnar oförtöfvadt framkomma med begäran om anslag till en ny båt. Om ett svar icke har någon inverkan direkt på nu föreliggande förslag, torde det möjligen kunna få det på hufvudtiteln i allmänhet.

Chefen för sjöförvarsdepartementet, herr statsrådet friherre von Otter: Herr talman, mine herrar! Med anledning af den siste ärade talarens spörsmål, huruvida det vore regeringens mening att framdeles begära anslag till en ny pansarbåt, ber jag för min del få säga, att jag icke kan yttra mig om denna sak, då jag icke vet, huru länge jag är kvar såsom konungens rådgifvare. Men skulle jag vara det, så vill jag, äfven med risk att få nedsättning i det anslag, som här begärts, såsom ärlig man förklara, att jag anser mig böra tillstyrka fortsatt byggande af såväl pansarbåtar som minbåtar.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad; och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition biföll kammaren utskottets hemställan.

Ang. anslag till anskaffande af två 1:a klassens minbåtar.

Punkten 13.

Till *anskaffande af 2 stycken 1:a klassens minbåtar* jemte minutredning, elektrisk belysning och bestyckning hade Kongl. Maj:t på extra stat för år 1892 äskat ett belopp af 374,000 kronor, men hemstälde utskottet i denna punkt, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter det denna utskottets hemställan blifvit uppläst, lemnades ordet till

Chefen för sjöförvarsdepartementet, herr statsrådet friherre von Otter, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Då så godt som hela statsutskottet afstyrkt ifrågavarande framställning, så inser jag allt för väl, att föga eller intet hopp finnes att få densamma bifallen.

Men det oaktadt anser jag mig böra påpeka och göra en jämförelse emellan utskottets motivering nu och föregående år. Skilnaden är betydlig. Jag ber att få läsa upp 1890 års utskotts motivering:

»Om således de af sjöförsvarskomitén uttalade åsigterna om vår flottas uppgift i krig och de fartygstyper, som med afseende å denna uppgift böra användas, hittills ansetts vara efter så noggrant och sakkunnigt bepröfvande fattade, att de förtjenat att vid nyanskaffning af materiel tillämpas, är utskottet ock af den mening, att storleken af det extra anslag, komitén föreslagit böra årligen till flottans nybyggnad anvisas, blifvit med hänsyn till flottans oundgängligaste behof och statens tillgångar så omsorgsfullt afvägdt, att förslaget äfven i denna del bör läggas till grund för beslut i förevarande fråga. Komitén har nemligen uti det förslag till sjöförsvarsbudget, komitén uppgjort, uppfört såsom extra anslag 2,000,000 kronor, deraf till nybyggnad och de nybyggda fartygens inredning 1,900,000 kronor samt till minmateriel och diverse ändamål 100,000 kronor. I enlighet med detta förslag skulle alltså det sammanlagda beloppet af de utaf Kongl. Maj:t nu åskade extra anslagen, hvilka hufvudsakligen äro afsedda för flottans förnyelse, icke lämpligen böra bestämmas högre än till 2,000,000 kronor, men då det ordinarie anslaget till flottans nybyggnad och underhåll, hvilket sjöförsvarskomitén föreslog skulle från det belopp, 1,078,000 kronor, hvarmed det år 1882 utgick, nedsättas till 1,000,000 kronor, numera utgår med 1,200,000 kronor, har utskottet ansett, att sålunda öfverskjutande 200,000 kronor böra påräknas till flottans nybyggnad och således de extra anslagen icke böra anvisas till högre belopp än sammanlagdt 1,800,000 kronor. Dervid har utskottet icke förbisett, att en del af anslaget till flottans nybyggnad för närvarande användes till dagafflöningar, men föreställt sig att, i samma mån som afgang sker på reservstaterna, medel torde kunna blifva tillgängliga för bestridande af dessa aflöningar».

Häraf finna herrarne, att förra årets utskott varit med om att lika med sjöförsvarskomitén bestämma extra anslaget till 2 millioner kronor. Men knappt var detta beslut fattadt, förrän utskottet började med nedprutningar och satte ned beloppet till 1,800,000 kronor, af det skäl, att af nybyggnadsanslaget utgick och utgår fortfarande en del medel till dagafflöningar, hvilka af sjöförsvarskomitén upptagits på särskild aflöningsstat till motsvarande belopp. Detta har också utskottet insett och säger därför i slutet af sin framställning, att sjöförsvaret i en framtid nog skall erhålla ersättning i den mån medel blifva tillgängliga genom afgang från reservstaterna. Men det var icke egentligen om denna nedprutning till 1,800,000 kronor jag ville tala, utan derom att, sedan utskottet förra året bestämt sig för 1,800,000 kronor, har utskottet i år utan ringaste skäl, eller åtminstone utan något skäl som blifvit anfördt, nedsatt ifrågavarande anslag med omkring 130,000 kronor. Utskottet har, som sagdt, gjort det utan något slags motiveering, som jag kan finna. Jag kan åtminstone icke anse såsom någon motivering, eller såsom en hållbar sådan, hvad utskottet här säger:

»Med hänsyn till oafvisliga anslagsbehof under andra hufvudtitlar har utskottet emellertid ansett, att summan af de extra anslagen under

Ang. anslag till anskaffande af två 1:a klassens minbåtar.

(Forts.)

Ang. anslag
till anskaffande
af två 1:a klas-
sens minbåtar.

(Forts.)

femte hufvudtiteln icke lämpligen bör i väsentlig mån öfverskrida det belopp, som af sistlidna års riksdag för sjöförsvarets tillfälliga behof anvisades, hvarigenom äfven den fördel vunnes, att sjöförsvaret hade att påräkna mindre vexlande belopp för sina extra utgifter».

Hvad beträffar första strofen, der det talas om »hänsyn till oafvisliga anslagsbehof under andra hufvudtitlar» skulle man nästan kunna tro den afse en förebräelse mot chefen för sjöförvarsdepartementet, och att hans anslagsbegäran skulle innebära en önskan af honom att erhålla större anslag på de andra hufvudtitlarnes bekostnad. Men dermed är icke någon fara. Jag är öfvertygad, att statsverkets tillgångar medgifva att tillgodose såväl de andra hufvudtitlarna som sjöförsvaret. Hvad angår andra punkten, eller att det af sistlidna års riksdag för sjöförsvarets tillfälliga behof anvisade belopp icke borde öfverskridas, har jag redan besvarat den.

Men sedan kommer det bästa af hela motiveringen, då det heter, att genom anslagets nedsättande den »fördel vunnes, att sjöförsvaret hade att påräkna mindre vexlande belopp för sina extra utgifter». Ja, mine herrar, hvad fördelen beträffar, kan jag icke inse att det skall vara någon fördel att få anslaget nedsatt, och jag skall icke heller tacka därför. Hvad beloppen angå, veta vi alla att dessa städse vexla och måste göra det, då de äro af extra ordinarie natur och beroende af så många olika faktorer, såsom behof och tillgång med flera andra förhållanden samt icke minst af vederbörandes vexlande åsichter, såsom vi hafva sett af förra och detta årets statsutskott — ehuru de varit nästan alldeles lika sammansatta, så hafva de dock haft helt olika åsichter. Förra året förordade man 1,800,000 kronor och nu skall detta belopp nedprutas. Fortgår man på detta sätt, så blir väl till sist icke något kvar. Jag anser det icke omöjligt att, då man nu icke vill anvisa såsom extra anslag mer än 1,669,000 kronor, man nästa år icke vill gifva mer än 1,500,000 kronor o. s. v.

För att nu återgå till den första punkten, eller frågan om statsverkets tillgångar, torde desamma, såsom jag nyss yttrat, utan svårighet medgifva tillgodoseendet af *alla* hufvudtitlarnes behof. Det kan således icke vara ekonomiska skäl, som föranledt utskottets hemställan om en så betydlig nedsättning. Hvad är då orsaken? Det kan icke heller vara därför, att dessa båtar icke äro behöfliga eller lämpliga. Hvad behörligheten angår, har den talare, som först uppträdde, sedan jag hitkom, och som alltid brukar vara i första ledet, då det är fråga om anslagsfordringar för sjöförsvaret, i fråga om minbåtar en gång yttrat, att han icke trodde att det funnes någon, som ville bestrida behöfligheten af dylika båtar, och att göra det vore detsamma som att fäkta mot väderqvarnar.

Detta var, om jag minnes rätt, hans uttryck. Till och med han är således med om minbåtar.

Inom andra länder är äfven behofvet af dem insedt, och bygga de der minbåtar i hundradetal. Jag minnes särskildt, att jag nyligen

läst i en engelsk tidskrift, hurusom, då man förebrädde engelska amiralitetet att det icke byggde flera minbåtar, svaret blef, att *minbåtar* Ang. anslag till anskaffande af två 1:a klassens minbåtar. *äro den svagares vapen, men för honom synnerligen förträffligt på grund af dess relativa prisbillighet och lämplighet, företrädesvis för försvaret af egen kust.* (Forts.)

Billigheten känna herrarne till. Man kan erhålla många minbåtar för ett pansarfartyg. De äro också särdeles lämpliga vid försvaret af våra skärgårdar. Äfven England har minbåtar och detta i hundradetal; men man anser sig der företrädesvis böra lägga an på större stridsfartyg, för att hålla fienden från sin kust, men kommer han dit, skola de äfven veta att försvara densamma.

För öfrigt skall jag icke onödigt upptaga tiden. Jag är också öfvertygad, att hvad jag än säger det icke skall föranleda någon ändring i kammarens beslut. Men jag beklagar att ett vapen, som vi så väl behöfva, skall möta sådant motstånd från ett håll, der man pröfvar statsbehofven.

Vidare anförde:

Herr Lyttkens: Herr talman, mine herrar! Vid föredragningen af femte hufvudtiteln uppstår alltid en lifvig strid om olika fartygscerter, som kunna gagna vårt försvar. I denna strid kan jag icke på något vis deltaga, eller för den ena eller den andra inlägga mitt ord, oaktadt en känsla säger mig, att större skäl finnas för minbåtar än för de stora pansarfartygen. Men det är omöjligt för en icke fackman att i dessa saker yttra sig bestämdt.

Med afseende å den ekonomiska sidan af frågan vill jag deremot gifva rätt åt chefen för sjöförsvarsdepartementet för hans förfaringssätt vid upprättandet af denna hufvudtitels utgiftsstat. Han beräknar dervid först, huru mycket af statsverkets tillgångar kan användas för denna hufvudtitel utan skada för det allmänna och utan intrång för de andra hufvudtitlarna. Hvad han sålunda ansett sig böra erhålla, fördelar han mellan det nyttigaste och nödvändigaste framför det nyttiga och nödvändiga. Uti denna fördelning skiljer sig emellertid utskottet från honom deri, att utskottet anser den summa, han föreslår till fördelning, vara alldeles för stor och att statsverket icke kan stå ut med att så mycket utgifves för denna hufvudtitel, helst anspråken på de andra hufvudtitlarna äro så rikligen tilltagna och så öfver hvad landet förmår, samt då dessutom Första Kammaren, utöfver hvad Kongl. Maj:t begärt, medgifvit ytterligare 400,000 kronor till gevärsförändring. När man ser detta och icke vet, huru det vid gemensam votering kan utfalla, då chefen för landtförsvarsdepartementet icke tillbakavisat ett af enskild person föreslaget så stort anslag, utan sagt att man nog kunde använda äfven det, är det nödvändigt att tillse att det icke går på samma sätt vid andra hufvudtitlar.

Utskottet uppgjorde en kalkyl öfver huru mycket som kunde

Ang. anslag
till anskaffande
af två 1:a klas-
sens minbåtar.

(Forts.)

användas utan att allt för mycket höja budgeten och kom till det resultat, att det vore bäst att stanna vid den siffra, som förra årets riksdag — icke förra årets statsutskott — anvisat till denna hufvudtitel, med den lilla ändring, som för olika utgiftsposter kunde finnas nödig. När då siffran var fastställd, så hade vi att med ledning af den goda och rigtiga ordning, som herr statsrådet här infört och som vore nyttig att hafva äfven vid alla de andra hufvudtitlarna, så att icke hvar och en blott söker skrapa allt till sin hufvudtitel, granska hvad som vore nödvändigast och hvad som vore blott nödvändigt, och dervid hade vi, som icke äro fackmän, endast att öfverväga hvad de olika myndigheterna andragit. Då funno vi, att marinförvaltningen föreslagit att fortsätta med byggandet af pansarbåten Thule och deruti var enig med herr statsrådet, men att den *icke* begärt något anslag till minbåtar, såsom icke varande i lika hög grad nödvändiga. För min del skulle jag ovilkorligen hafva röstat emot anslag till denna pansarbåt, emedan jag tycker att herr statsrådet hade rätt i sitt förra yttrande derom, att minbåtar vore angelägnare och kunde fås för ett många gånger billigare pris än dessa stora pansarblock, men när förra årets Riksdag beviljade anslag till denna båt, kunde vi icke nu säga nej och indraga den, utan vi måste följa marinförvaltningen, som sade att minbåtarna icke vore så angelägna, och det är på denna grund som anslaget till dessa båtar blifvit indraget. Herrarne finna ock, att anslagssummorna blifvit så fördelade att litet hvar af flottans behof blifvit tillgodosedda med litet här och litet der efter råd och lägenhet, och att dessa anslag till minbåtar äro de enda, som blifvit alldeles indragna, enär vi måste låta anstå med den saken, då nu Thule skall byggas. Skall vårt sjöförsvaret anordnas mera med hänsyn till kustförsvaret med minbåtar och andra smärre fartyg, och skall man icke tänka på att skaffa större sjögående fartyg, om hvilkas nytta och nödvändighet omdömena icke äro så obetydligt delade, så inser jag icke att vi hafva annat att göra än att fastställa den stat, hvartill utskottet kommit. Den är i mina ögon visst icke för stor. Jag får upprigtigt säga att hvad flottan beträffar vill jag, att den skall gå före armén och dess behof i första rummet tillgodoses, ty kunna vi icke försvara våra kuster, så kunna vi icke heller försvara vårt land. Jag vore därför böjd att taga en del från fjerde hufvudtiteln och lägga till den femte, men då fjerde hufvudtiteln redan fått alla sina anslag och till och med mera än hvad Kongl. Maj:t föreslagit, så röstar jag nu för bifall till utskottets förslag, såsom det försigtigaste och för våra närvarande finanser bäst afpassade.

Herr vice talmanen Danielson: Herr talman, mine herrar! Jag vill gent emot herr statsrådets och chefens för sjöförsvarsdepartementet anmärkning att statsutskottets motivering i år skulle vara annorlunda än i fjol söka freda utskottet, ty jag tror att det i år liksom förut tillämpat den synpunkt, som gjort sig gällande i den s.

k. sjöförsvarskomitén. Att herr statsrådet beräknat, att anslagen efter utskottets förslag skulle blifva mindre än i fjol, kan jag icke förstå, ty jag tror tvärt om att de skulle blifva några tusen kronor större. Hvad beträffar sjöförsvarskomiténs begäran om ett extra ordinarie anslag af 2,000,000 kronor, så får jag säga att, så vidt jag kan förstå, utskottet har följt komiténs förslag äfven i år, ty komitén beräknar, att det ordinarie anslaget till flottans nybyggnad och underhåll skulle utgöra 1,000,000 kronor. Nu har Riksdagen höjt detta till 1,200,000 kronor eller noga sagdt 1,220,000 kronor. Läger jag dessa 220,000 till de 1,669,000 kronor, som nu äro afsedda till att utgå såsom extra anslag på denna hufvudtitel, så äro vi uppe i omkring 1,900,000 kronor. Läger jag ytterligare härtill de 100,000 kronor, som Riksdagen beviljat att i mån af behof ingå på dessa anslag, så komma dessa att uppgå till den af sjöförsvarskomitén beräknade summan af extra utgifter, eller helt nära samma 2,000,000 kronor. Jag kan därför icke fatta, att utskottet i sin motivering frångått sin åsigt från i fjol. Vi trodde inom utskottet, att dessa minbåtar kunde anstå ett eller annat år, och att det vore nyttigare att lemna ett större anslag åt pansarbåten Thule, ty när den blir färdig, kommer vårt sjöförsvaret att tillföras en betydligt tillökad kraft i afseende å såväl artilleri som minor, då ju denna båt skall, som man vet, utrustas med dessa båda vapen. Af denna anledning ansågo vi, att det icke var så af nöden med dessa minbåtar, åtminstone för närvarande, helst som de kunna, som är väl bekant, byggas på kortare tid och för mindre belopp än de stora pansarbåtarna. Såsom en värd talare före mig anför, fingo vi ett ytterligare stöd för vår åsigt deruti, att marinförvaltningen icke i något af sina två utlåtanden talat om några minbåtar och väl därför äfven ansett att det icke var så angeläget med dessa, utan att man hellre borde fortsätta med byggandet af Thule.

Ett annat skäl var, att man ansåg inom utskottet, att Riksdagen önskade se några besparingar gjorda på hufvudtiteln, och då var ingenting naturligare än att väga behofven mot hvarandra, och dervid tillstyrka de mest nödvändiga och på samma gång ändock söka stanna vid ungefär samma siffra som i fjol. Vi trodde nemligen, att sjöförsvaret skulle hafva mera nytta af och vara mera betjent med att få ungefär samma summa det ena året som det andra, och detta har, såsom jag tror fullt riktigt, utskottet äfven uttalat. Jag är, såsom herrarne veta, en varm vän af vårt sjöförsvaret, men jag är rädd för att så att säga rycka sönder den välvilja, Riksdagen under de senare åren i detta afseende ådagalagt, och att man skall för en mindre, tillfällig fördel offra en större, och därför tror jag att man kunde gå den vägen, som utskottet afsett, och som är densamma som man under föregående år har gått. Och då det icke synes mig vara mycken fara med att låta dessa minbåtar anstå ännu ett eller annat år, så tror jag, som jag nämmt, att detta är ett skäl som talar för utskottets förslag, hvartill jag nu tager mig friheten yrka bifall.

Ang. anslag till anskaffande af två 1:a klassens minbåtar.

(Forts.)

Ang. anslag
till anskaffande
af två I:a klas-
sens minbåtar.

(Forts.)

Herr Mankell: Jag skall blott be att i korthet få anmärka en sak, som väl icke finnes omtalad i statsrådsprotokollet, men som dock torde förtjena att ihågkommas, nemligen att vi icke äro så alldeles i saknad af ifrågavarande minbåtar, som man må hända förmenar. Redan år 1887 hade vi, om jag icke fått origtiga uppgifter, tio minbåtar af första klassen, således af nu ifrågavarande cert. Då fans det blott en af tredje klassen, men jag tror att två af andra klassen voro under byggnad; och sedermera har man byggt ytterligare två af samma klass.

Om jag uttalat mig för minbåtar såsom en lämplig cert för våra farvatten, så har det varit specielt med hänsyn till dessa *mindre* minbåtar af andra och tredje klassen, som kunna röra sig beqvämt i skärgårdarna. Ty första klassens minbåtar äro sådana af större slag, som förnämligast äro afsedda för strider på öppna sjön och som därför måste vara sjögående. De äro våra egentliga *anfällsfartyg*, hvilka, stödjande sig på pansarbåtar såsom replipunkter, skola rusa in i den fiendtliga transportflottan och tillintetgöra densamma. Som jag nu icke tror på dylika anfall af vår lilla örlogsflotta — vi må sammansätta den med hvilka fartyg som helst — så anser jag första klassens minbåtar mindre behöfliga än sådana af andra och tredje klassen. Enär jag således tror, att man kan uppskjuta med anskaffandet af dessa större minbåtar, till dess man fått ett tillräckligt antal dylika båtar af andra och tredje klassen, utgör detta ett skäl för mig att i afseende å denna punkt yrka på afslag.

Herr Gustafsson: Herr talman, mine herrar! Aldrig trodde jag, att den tidpunkten skulle vara så nära, då jag kunde uppträda till försvar för någon Kongl. Maj:ts proposition. Dock, mine herrar, är den tidpunkten nu inne, och jag gör det af full öfvertygelse och på fullt allvar. Det torde kanske då tariffas ett par förklaringar hvarför jag gör det. Jag skall söka framställa dessa förklaringar så korta som möjligt, men dock så tydliga att de icke kunna missförstås, och jag anhåller om kammarens ursäkt, i fall jag dervid går något litet från realiteten i den föreliggande punkten. Jag skall först förklara min ställning i förhållande till den försvars-nihilism, för hvilken man beskyller mig och så många andra jemte mig. Jag hyser ej den tro, att vårt land icke kan försvaras af dess söner. Den tron kan jag aldrig få, så länge det fins en ärlig svensk, som har lifvet kvar. Jag hyser ock den föreställningen, att det är nödvändigt, att vi vidtaga förbättringar i vårt försvar, samt att sådana förbättringar icke blifvit vidtagna i den mån de föreslagits och varit behöfliga, men jag har alltid satt mig emot dessa anslag, därför att jag ansett det orätt, att medlen tagits från dem, som haft minsta förmågan att bära denna börda. Den andra förklaringen, som jag nu vill afgifva, skall jag bedja herrarna se i belysning af de gemensamma voteringsrörelserna förliden lördag. Jag uttalade vid remissen af den kongl. statsverkspropositionen den förhoppning, att de män, som sitta i utskottet, skulle vidtaga

så många besparingar som möjligt för att de sparade medlen i form af skattelindringar måtte kunna till de fattiga återgifvas. Nu har man emellertid visat, att man icke vill medgifva rättvisa skattelindringar, och under sådana omständigheter frågar jag: hvartill vill man använda dessa 2 $\frac{1}{3}$ millioner, som man tänkt inbespara på fjerde och femte hufvudtitlarna? Då jag icke ser minsta skymt af hopp om att dessa penningar skola komma *dem* direkt till nytta, som fått släppa till dem, då bör jag tillse att, så vidt på mig beror, vinsten i det intressenas spel, som här bedrifves, ryckes från spelarne och gifves åt fosterlandet. Ställes jag i valet att rösta för å ena sidan minbåtar och att späcka våra sjöbefästningar med tidsenliga och krigsdugliga kanoner, eller att låta dessa medel användas att späcka enskildas kassor genom afskrifningar, som blott komma egendomsegare till godo, då anser jag, att jag bör välja det första alternativet, emedan det bäst gagnar fosterlandet.

Ang. anslag till anskaffande af två 1:a klassens minbåtar.
(Forts.)

Jag har ärligt velat uttala min tanke, för att den må kunna tjena till ledning för många af dem, som nu stå villrådiga om hur de skola finna rätta vägen ur den labyrint, dit plånbokspolitiken fört oss. Derför vill jag rösta bifall icke blott till dessa minbåtar, utan ock till alla de punkter, deruti utskottet här har nekat att följa Kongl. Maj:ts proposition. Jag kommer att rösta för *alla* militära anslag, som begärts under såväl denna hufvudtitel som den fjerde, så länge medlen dertill kunna tagas af de tullskatter, som man nekat att återgifva till folket. Hellre än jag ser dessa medel användas till ändamål, som jag anser orättfärdiga, hellre ger jag dem för min del åt fosterlandets försvar.

Herr Svensson från Karlskrona: I likhet med den föregående talaren skall jag be att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, men vill dock på förhand förklara, att jag visst icke kommer att rösta för *alla* militära anslag, utan endast för dem, som jag anser synnerligen viktiga. Ett sådant anslag är enligt min uppfattning det nu ifrågavarande. Dessa minbåtar utgöra nemligen en integrerande del af vårt försvar.

Den förste talaren på stockholmsbanken nämnde, att vi icke äro i saknad af minbåtar samt att byggandet af 1:a klassens minbåtar kunde uppskjutas och att i deras ställe minbåtar af 2:a och 3:e klassen borde byggas. Mine herrar! Sjöförsvarskomitén af år 1882 har uppgjort en plan för vårt sjöförsvar. Enligt denna plan skulle vi vid 1891 års utgång ega ett antal af 12 minbåtar utaf 1:a klassen, 2 under nybyggnad samt 10 utaf 2:a klassen. Huru förhåller det sig för närvarande härmed? Vi ega 4 minbåtar af 1:a klassen och 9 af 2:a klassen, af hvilka dock 2 äro under byggnad. Jag hemställer då till herrarne, huruvida vi icke äro i verkligt behof af minbåtar.

Dessa minbåtar af 1:a klassen skulle, enligt samme talares förmenande, användas som anfallsvapen, och därför ville han ej vara med om deras anskaffande. Men jag tror, att, om vi skola värna vårt land,

Ang. anslag
till anskaffande
af två 1:a klas-
sens minbåtar.
(Forts.)

det är nödvändigt att taga emot den första stöten med vårt sjöförsvär. Om en fiende skall öfverföra en truppstyrka till vårt land, behöfver han en stor transportflotta, bevakad af pansarfartyg. Derför måste vi söka hindra landstigningen genom att anfalla transportflottan under öfverfarten, och dertill lämpa sig 1:a klassens minbåtar. Och om den fiendtliga flottan skulle komma så långt som i skärgården, så måste vi der söka hindra densamma. Det är nu mycket möjligt, att detta icke kan lyckas, ty en landstigning kan icke under alla förhållanden absolut förhindras, men skall det kunna ske genom något, är det genom en flotta. Kunna vi icke förhindra fienden att landstiga, är det flottans uppgift att söka försvåra hans förbindelser, om möjligt afskära dem och så mycket som möjligt hindra hans transport af förstärkning, proviant och förnödenheter. Och för sådant ändamål äro pansarbåtar af Sveas typ, kombinerade med minbåtar af 1:a klassen, af alla erkända såsom synnerligen fördelaktiga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Chefen för sjöförsvärsdepartementet, herr statsrådet friherre von Otter: Jag skall endast be att få säga några ord med anledning af ett par yttranden, som blifvit under diskussionen fällda och som uppenbarligen berott på missförstånd.

Herr vice talmannen yttrade, att anskaffandet af pansarbåtar tillförde sjöförsväret artillerimateriel och minor. Ja, det är sant, men dessa äro af en helt annan beskaffenhet än de, som finnas omförmälda i nästföljande båda punkter. Den artillerimateriel, som der är i fråga, är afsedd för bestyckning af sjöbefästningar, något som är af yttersta vikt, på det man må kunna genombryta pansarbeklädnaden på fartyg, liggande utanför grunden. Artillerimaterieleu på pansarfartygen kan icke användas dertill. Den behöfves mycket väl för andra ändamål. Och hvad minorerna beträffar, äro de af mycket olika beskaffenhet med dem, som afses under rubriken minväsendet. Pansarbåtarne utskjuta s. k. sjelfgående minor, men de till minväsendet hörande minorerna, hvilka här äsyftas, äro fasta minor, som utläggas för att dermed spärra vissa farleder. Genom anskaffandet af pansarbåtar är således bra litet gjordt för fästningsartillerimaterielen och det fasta minförsväret.

Herr Mankell yttrade i afseende på 1:a klassens minbåtar, att de skulle vara »anfällsvapen» till sjös. Jag ber att få lemna den upplysningen, att de icke äro afsedda härför, utan meningen vore, att deras hufvudsakliga verksamhet såsom minbåtar skulle vara förlagd uteslutande inom skärgården eller möjligen i hafsbandet. Hvarför man ansett, att dessa minbåtar, af hvilka vi nu hafva fyra, hvartill skulle komma de två nu föreslagna, böra göras något större än andra, — det är för öfrigt högst obetydligt —, är derför, att dessa båtar äro lämpliga såsom rekognosceringsfartyg. De skulle förläggas utanför kusten på något afstånd, för att iakttaga fiendens rörelser. Sedan skulle de

gjorda iakttagelserna meddelas till signal- och telefonstationerna, — för den händelse Riksdagen beviljar anslag till sådana. Några andra rekognosceringsfartyg, som skulle kunna meddela lika snabba underättelser, ega vi icke. Dessa minbåtar äro derjemte mycket lämpade för längre resor, emedan de kunna intaga kol för omkring ett tusen engelska mil samt i följd af sin sjöduqlighet kunna förflyttas till olika delar af kusten. Deras uppgift är emellertid ingalunda att anfalla utom skärgården, om icke tillfälligtvis vid inträffande tjocka eller dylikt, — men då kunna 2:a klassens minbåtar göra det lika bra.

För öfrigt vill jag blott tillägga, att, om kammaren skulle vilja ställa sig på sjöförsvarskomiténs grund och således bevilja ett anslag af 2 millioner kronor, kunde de för dessa minbåtars anskaffande erfordriga 374,000 kronor jemte de af utskottet föreslagna 1,669,110 kronor mycket väl rymmas inom nämnda anslag — förutsatt likväl att de till löneroglering för flottan behöfliga 50,000 kronor icke medräknas, hvilket de ju ej heller böra, enär de egentligen äro att anse såsom en skuld som Riksdagen har till sjöförsvaret, på grund deraf att Riksdagen beviljat en löneroglering, hvartill den icke anvisat nödiga medel på ordinarie stat. För öfrigt är detta anslag afsedt att upphöra i den mån, som genom afgang på reserv- och indragningsstaterna afföningsmedel blifva tillgängliga.

Herr Sven Nilsson: Jag ber att få frambära min tacksamhet till herr Gustafsson för hans öppna uttalande. Jag har för min del aldrig tviflat derpå, att herr Gustafsson icke haft den åsigt, att en man bör använda tullmedlen till de ökade anslag Kongl. Maj:t begär. För de medel, som den fattige arbetaren får släppa till, anser herr Gustafsson mycket lämpligt, att man bör bygga fästningar, pansarbåtar och dylikt. Jag gratulerar hans valmän, särskildt arbetarne, att hafva en representant som påstår sig vara arbetarevän med sådana åsikter. Jag har, som sagdt, för min del aldrig tviflat på, att han hyst någon annan uppfattning.

Hvad beträffar den andra frågan, som han vidrörde, så föreligger den icke här till behandling. För öfrigt föreställer jag mig, att han icke behöfver hysa så stora bekymmer för att tullmedlen komma att användas för det ändamål han var så rädd för.

Jag begärde dock icke ordet egentligen med anledning af herr Gustafssons yttrande, utan för att uttala, såsom jag redan gjort i statsutskottet, att jag hyser den uppfattningen, att allt hvad Kongl. Maj:t begärt under femte hufvudtiteln kommer att gå igenom — likasom till stor del hvad fjerdje hufvudtiteln beträffar, i synnerhet sedan herr Gustafsson, och möjligen äfven flere, komma att slutligen rösta för dessa anslag. Jag skall icke heller sörja så synnerligen mycket därför. Vilja de, som stå i majoriteten emot sparsamhetsvännerna inom riksdagen, gå den vägen att ytterligare öka budgeten under denna treårsperiod med omkring elfva millioner kronor, så må de gerna göra det, ty jag

Anslag
till anskaffande
af två 1:a klas-
sens minbåtar.

(Forts.)

tror, att det kommer att hafva samma verkan vid riksdagsmannavalen som vid den sista treårsperiodens slut. Jag hade dock föreställt mig, att, då man under den sista treårsperioden ökat budgeten med 11 millioner kronor, man skulle kunna lugna sig något under denna period, så att icke folket i landet skulle få ännu mera berättigad anledning till missnöje. Jag hade också föreställt mig, att det icke skulle medföra så synnerligen stor skada, om man uppsköte beviljandet af nu ifrågavarande anslag ett eller annat år. Pansarbåtarna behöfva visserligen, såsom en talare nämnde, flera år för att blifva färdigbyggda; men de nu ifrågavarande mindre båtarne kunna byggas ganska hastigt.

Då jag en gång förut uttalat, att jag i olikhet med herr Richard Gustafsson anser, att synnerligast de medel som tagas från det fattiga folkets fickor icke skola användas för sådana ändamål som de nu ifrågavarande, kan jag icke annat än rösta för bifall till utskottets hemställan.

Herr Lyttkens: Ett så vackert anförande som det vi nyss hört från stockholmsbänken af herr Richard Gustafsson behöfver ett motto och jag skall be att få sätta ett sådant deröfver: »Söndra för att herska!» Det mäktiga parti, som nu råder och regerar i Riksdagen, synes just följa denna gamla romerska taktik. Det har också lyckats, efter hvad vi nyss hört. Dessa sparsamhetsvänner, dessa folkvänner uppträda nu och säga: »Vi rösta för alla militära anslag från början till slut». Vilja då icke också dessa herrar uppträda och säga: »Vi vilja rösta för alla embetsmäns löner, pensioner och dylikt». Det vore ju fullt konsekvent handladt. Mine herrar! Jag vill icke förebrå dem, att de funnit sig sårade af utgången af representationsfrågan. Jag må öppet säga, att jag icke röstade för det hvilande förslaget, emedan jag ansåg det vara alltför bristfälligt. Men att begagna harmen öfver detta söndringens frö, som blifvit utkastadt, för att säga: »Vi gifva all sparsamhet på båten och rösta för alla anslag» — det kan jag icke inse vara riktigt handladt, åtminstone icke från den sidan. Men hvar och en eger ju rättighet att följa sin öfvertygelse och göra hvad han finner vara rätt. Jag vill dock uttala samma varningens ord som jag uttalade under den förra riksdagsperioden: »Varen försigtiga vid anslags beviljande! Kommen ihåg: treårsperioden är icke så lång». Såsom jag då sade: »Kommen ihåg: det finnes ett år 1890», så vill jag ock nu säga: »Kommen ihåg: om tre år blir det val». Ökas budgeten så här, så blir följderna, att helt andra krafter än de nu rådande moderata inkomma i Riksdagen, krafter som icke blifva så angenäma att få att göra med. Jag för min del kommer att rösta för de minsta anslagen i försvarsfrågan, emedan budgeten ändock kommer att stiga ofantligt, och det är nödvändigt att söka »hålla igen» något litet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Wavrinsky: Det är icke för att yttra mig angående sjelfva den fråga, som nu föreligger till behandling, som jag begärt ordet. Det är en tillfällighet som gjort, att jag för några ögonblick anhåller att få taga kammarens tid i anspråk. Pligtkänslan bjuder mig namligen att säga ifrån, att, för den händelse kammaren på grund af herr Gustafssons yttrande skulle tillskrifva samtliga stockholmsrepresentanter samma åsichter, detta icke är med verkliga förhållandet öfverensstämmande. Det är dock icke emot hans uppträdande jag vill opponera mig, ty jag känner stor högaktning för eu man, som öppet och frimodigt uttalar sina åsichter. Men då af hans anförande tycktes framgå, att de motiv, som i viss mån bestämde honom vid utöfvandet af hans riksdagsmanuakall, då det gälde afgörandet af vissa statsmedels användning, skulle djupast vara att hänföra till missräkningarnas och hämndkänslans område, så ber jag att få framhålla såsom min mening, att våra åsichter såsom svenska folkets representanter — åt hvilka åsichter vi här i våra uttalanden gifva ett uttryck — måste vara dikterade af helt andra bevekelsegrunder än de nyss nämnda. Jag ber derför, att kammaren icke måtte tillskrifva stockholmsrepresentanterna — åtminstone skall jag anhålla derom för min egen del — samma uppfattning i denna fråga, som den herr Gustafsson uttalar, eller tro att vi i allmänhet skulle ledas af samma motiv. För min del fritager jag mig helt och hållet från en så — jag begagnar det enklaste uttrycket — pueril politik som den, att man skulle i så viktiga, fosterländska frågor som dessa bestämmas af något, som närmade sig hämndkänslans eller missräkningarnas förtviflan.

Ang. anslag till anskaffande af två 1:a klassens minbåtar.

(Forts.)

Herr Gumælius: Det förvånar mig att vid denna punkt kunnat uppstå så vidlyftiga öfverläggningar, ty det synes mig, som om densamma i sjelfva verket vore afgjord genom det beslut kammaren fattat i den näst föregående punkten. Der har namligen kammaren godkänt statsutskottets förslag i dess helhet utan att göra någon invändning mot dess motivering, och i den motiveringen står ju tydligt, att man i valet mellan de olika alternativen beslutit sig för större anslag till de större fartygen, men deremot icke velat upptaga detta anslag. Så har kammaren för en stund sedan beslutit, och då följer deraf, att kammaren äfven i den nu föreliggande punkten bör hålla fast vid utskottets förslag.

För egen del vill jag endast säga, att jag visserligen hellre sett, om anslagen delats annorlunda, så att vi fått anslag till något flere minbåtar, men mindre anslag till de stora fartygen, men derom är det nu för sent att tala, och derför kan jag endast yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Högkil: I fall Riksdagen mot förmodan skulle bifalla Kongl. Maj:ts förslag, så komme den derigenom att rubba den plan för fördelning af anslagen under 5:te hufvudtiteln, som statsut-

Ang. anslag
till anskaffande
af två 1:a klas-
sens minbåtar.

(Forts.)

skottet uppgjort, och som finnes upptagen å sid. 15 i utskottets betänkande.

Enligt denna plan skulle man låta ett enda år passera utan någon afsevärd förhöjning af anslagen under denna hufvudtitel. Jag tror, att detta vore klokt och välbetänkt, och jag är öfvertygad, att det skulle göra ett godt intryck i landet. Det är också endast och allenast under förutsättning, att denna plan skulle genomföras ej blott i statsutskottet, utan äfven i riksdagen, som jag för min del kunnat beqväma mig att godkänna denna plan och de beslut, som deraf blifvit en följd.

Ett skäl, som kraftigt talar för statsutskottets hemställan, är, att icke ens marinförvaltningen har ansett sig böra föreslå något anskaffande af minbåtar. Man får väl anse marinförvaltningen vara en auktoritet i denna del, och så vidt jag vet, har den alltid gjort sig känd för att kunna säga ifrån, i fall verkligen ett behof förelegat.

Man har här gjort åtskilliga sifferkalkyler i afseende på anslagen under denna hufvudtitel. Jag skall ock be att få framställa en kalkyl, men jag skall lofva att vara mycket kort. Man behöfver blott jemföra den år 1887 upprättade riksstaten med den för innevarande år, och man skall då finna, att utgifterna sedan dess ökats med 898,000 kronor. I riksstaten för nästkommande år äro de ordinarie anslagen föreslagna till 6,278,000 kronor och de extra ordinarie till 1,669,000 kronor. Man finner deraf, att utskottet icke försökt att i någon nämnvärd mån nedsätta utgifterna, under det att deremot Kongl. Maj:t äskat en ökning af 889,000 kronor. Skulle man nu bifalla denna förhöjning och fortgå på samma sätt under periodens återstående riksdagar, hvart i all världen skola vi komma hän? Vi komme att högst betydligt öfverträffa till och med föregående riksdagsperiod, och den gjorde sig icke känd för någon öfverdrifven sparsamhet, nej, tvärtom för öfverdrifven frikostighet.

Jag tillhör ett parti, som främst på sitt program satt sparsamhet med statens medel. Jag är vald på detta program och jag kommer också att efter bästa förmåga strida för detsamma. Till alla verkliga sparsamhetsvänner, de må tillhöra hvilket parti som helst, ställer jag därför den vänliga anhållan, att de understödja statsutskottet i dess bemödande att söka behålla statsutgifterna inom något så när tillhöriga gränser.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Ersson* i Vestlandaholm, *Bromée*, *Nilsson* i Vrångebol, *Anderson* i Hasselbol, *Olsson* i Kyrkebol, *Olson* i Stensdalen, *Truedsson*, *Nordin*, *Norberg* och *Gunnar Eriksson*.

Herr Berg från Stockholm yttrade: Då ett anförande från stockholmsbänken synes hafva gifvit anledning till den uppfattningen, att sparsamhetsvännerna på denna bänk skulle ha slagit om med anled-

ning af omröstningen i lördags, så skall jag för min del be att helt kort och godt få förklara, att jag kommer att rösta för statsutskottets förslag.

Ang. anslag till anskaffande af två 1:a klassens minbåtar.

(Forts.)

Herr vice talmannen Danielson: Jag kan icke underlåta att be att få säga några ord. Här har sagts, att man i denna fråga borde vädja till de ledamöter af denna kammare, som gemensamt med medkammaren i en ekonomisk fråga utgjort majoritet i riksdagen, och som i en annan fråga i denna kammare tillhört majoriteten. Jag tror icke det är nödvändigt att framställa denna vädjan på det sättet, att man med denna fråga blandar in helt andra, som alls icke föreligga. Jag är viss, att herrarne känna oss mycket väl, och veta, att vi äro fullt ut så sparsamma som herrarne, der det fins någon möjlighet att spara. Att vi i de två nyssnämnda frågorna haft en annan åsigt, det må man icke förtänka oss.

Icke heller tror jag det är lämpligt att såsom den värde talaren på stockholmsbänken taga humör, ty här är icke fråga om att föra sakerna framåt på sådant sätt, utan här gäller det att följa den åsigt man har, helst om den sammanfaller med flertalets inom den valkrets, man har i uppdrag att föra talan för — och landets och det allmännas väl. Derfor vill jag ock säga en gång för alla, att det tyckes mig, som om hvar och en icke borde — så att säga söka truga på andra sina åsikter. Jag är öfvertygad, att frågorna skulle vinna på att blifva så behandlade, så att man icke så mycket sökte få den ene hit, den andre dit. Må hvar och en representera sin valkrets, om han ej vill se sakerna från en allmän synpunkt, det har jag alls icke något emot, men må man icke söka blanda in i den föreliggande frågan de två nyssnämnda stora, redan afgjorda frågorna.

Jag vill således betona, att, fastän vi i ett par frågor haft andra åsikter än herrarne, så äro vi dock lika sparsamma som de, hvilka nu särskildt söka frambålla sin sparsamhet.

Herr *Jönsson* i Gammalstorp förenade sig med herr vice talmannen.

Herr Björkman: Jag skall endast be att få gent emot herr Richard Gustafsson tillkännagifva, att, om vi än aldrig skulle få någon grundskatteafskrifning, jag, så långt min förmåga räcker och mitt förstånd kan fatta, vill hushålla med statens medel, så långt jag kan se, att det öfverensstämmer med landets välfärd. Det är min fulla öfvertygelse, att detta är det rigtigaste sättet. Skulle man, såsom han sade, höja anslagen undan för undan, så skulle väl pengarne tagas från något håll, och detta kanske torde gå tvärt emot hvad han önskar.

Herr *Jonsson* i Hof: Jag har icke begärt ordet för att blanda mig i den öfverläggning på sidan om saken, som på grund af ett

Ang. anslag
till anskaffande
af två 1:a klas-
sens minbåtar.

(Forts.)

yttrande af en talare på stockholmsbänken kommit i fart, utan jag har egentligen begärt ordet för att mot herr vice talmannen hemställa, huruvida det kan vara lämpligt, att en riksdagsman skall taga sitt kall på det sättet, att han enbart ser på hvad som kan vara lämpligt och fördelaktigt för valkretsen. Jag tror, att man bättre fyller sin pligt, om man icke för mycket ser på den saken och i stället söker öfverskåda hvad som kan leda till det helas väl. Med den uppfattningen tror jag att man kan hafva berättigade anmärkningar mot herr vice talmannens sista anförande.

För öfrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Bexell: Jag har endast begärt ordet för att tillkännagifva, att jag kommer att rösta för bifall till utskottets förslag.

Herr Hedin: Jag tillåter mig att anmärka, huru synnerligen illa det anstår en af dem, som gått i spetsen för en sammanblandning af frågor, der hela svenska folkets församlingsrätt och vår grundlags bestämmelser underordnats under tullfrågan — huru synnerligen illa, säger jag, det anstår honom att här komma och farbroderligt varna oss för det missbruket, att uti debatten om nu föreliggande fråga inblanda andra frågor.

Jag skall be att få tillägga ett par ord med anledning af en protest, som hördes från en talare på stockholmsbänken — han aflade den slutligen i sitt eget namn; men förut tycktes han äfven tala på andras vägnar — mot den möjliga misstanken, att vi öfriga här på bänken skulle instämma med herr Gustafsson. I det resultat, till hvilket herr Gustafsson kom, instämmer jag icke; jag för min del anhåller tvärt om om bifall till utskottets förslag i denna punkt. Men jag nödgas förklara, att i mycket af hvad herr Gustafsson sade såsom motiv för detta resultat, jag icke kan annat än instämma. Och jag förklarar för min del — men tillmäter mig icke rättighet att tala i någon annans namn — att jag icke alls kan finna, att hvad herr Gustafsson yttrade var dikteradt af någon vare sig »pueril» eller icke pueril hämndkänsla. Hvad han sade, var att, då de stora tillgångarna i statskassan tillkommit genom en skatt lagd på dem, som minst kunna bära den, så tar jag af dessa skatter till försvarsändamål, der de komma till nytta för ett ändamål, hvilket jag hyllar och gillar, hellre än att jag ställer dem till förfogande för en köpslageripolitik. Och denna hans anmärkning var icke rigtad mot de ärade ledamöter af statsutskottet, som sedan tagit till orda mot honom, eller mot den betydande och ärade grupp inom kammaren, som de representera, och hvilka vi visserligen aldrig misstrott eller hysa någon hämndkänsla mot.

Med herr Hedin förenade sig herrar *von Friesen, Höjer, Ekman, Hammarlund, G. Ericsson* och *Johansson* från Stockholm, friherre *Nordenskiöld, Fjällbäck* och *Olsson* från Stockholm.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 14.

Bifölls.

Punkten 15.

Till *fasta minförsvaret* hade Kongl. Maj:t på extra stat för år 1892 äskat ett belopp af 200,000 kronor; men hemställde utskottet under förevarande punkt, att för berörda ändamål ett belopp af 100,000 kronor måtte på extra stat för år 1892 anvisas.

I fråga härom anförde nu:

Herr Svensson från Karlskrona: Det har talats mycket om huru våra öppna hamnar, som icke äro befästade, skola försvaras med minor. Det finnes endast få hamnar, till hvilka vi hafva fast minförsvar, men det finnes äfven s. k. tillfällig minspärning, som man kan använda till försvar för våra hamnar. Jag har just i dagarne hört från en person, som är särskildt bevandrad på detta område, att man nyligen uppgjort ritningar till ett minförsvar på detta sätt, hvilka helt säkert komma att godkännas. Det lär nu vara meningen att under innevarande år tillverka dylika minor på försök, och det skulle därför vara synnerligen önskvärdt, om man nu kunde få ökad anslag för minväsendet. På så sätt skulle man kunna anskaffa hvad som behöfves för att vid behof afspärra hamnar, som sakna fast minförsvar.

Jag skall därför be att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till det af Kongl. Maj:t framställda förslaget.

Herr vice talmannen Danielson: För min del anhåller jag om bifall till statsutskottets förslag i denna punkt.

Vidare yttrades ej. Och sedan herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 16 och 17.

Biföllos.

Punkten 18.

Med anledning af Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hemställde utskottet under förevarande punkt,

Ang. löneförbättring åt lärarne vid sjökrigsskolan.

att Riksdagen måtte till löneförbättring åt lärarne vid sjökrigsskolan, utöfver de 1,300 kronor, som enligt 1888 års Riksdags medgifvande få dertill användas, anvisa för år 1892 ett extra anslag af 1,860 kronor med det dervid för löneförbättringens erhållande fästa villkor att den, som vill deraf komma i åtnjutande, icke må, jemte sin lärarebefattning i sjökrigsskolan, utöfva lärareverksamhet vid någon privat undervisningsanstalt för inträde i nämnda skola.

Reservation emot denna utskottets hemställan hade anmälts af herrar *Sven Nilsson, O. Jonsson i Hof, Lasse Jönsson, P. Pehrson i Törneryd, A. Persson i Mörarp och C. Persson i Stallerhult.*

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Lasse Jönsson: Då Riksdagen med anledning af Kongl. Maj:ts förslag beviljade ifrågavarande löneförbättring åt de lärare, som äro vid sjökrigsskolan anstälde, så har detta beslut tillkommit icke så mycket med hänsyn till en förbättring af dessa lärares ställning, utan fastmera för att få förverkligadt det vid anslagets beviljande fästa villkor, att dessa lärare icke vidare skulle ega att delta i och egna sig åt privatundervisning för inträde i sjökrigsskolan. Den förberedande sjökrigsskolan har nemligen i allmänhet väckt ett obehagligt uppseende och det var egentligen för att få densamma upphäfd, som man beviljade ifrågavarande anslag. Om nu Riksdagen skulle godkänna anslaget med den af Kongl. Maj:t föreslagna förändring i det af Riksdagen under föregående år vid anslagets beviljande föreslagna och antagna villkor, befarar jag, att Riksdagen derigenom skall anses hafva erkänt, att denna privata undervisningsanstalt fortfarande får existera. Det är till förekommade af en dylik uppfattning, som jag reserverat mig vid denna punkt. Jag vill ock hoppas, att Riksdagen äfven nu skall vidhålla det villkor, som under de föregående åren blifvit fäst vid anslaget, ty endast derigenom kan man förutsätta, att de af Kongl. Maj:t och Riksdagen uttalade åsigtter varda respekterade, och att sålunda denna förhatliga skola en gång kommer att upphöra.

Af nu anförda skäl anhåller jag, herr talman, att få yrka afslag å såväl Kongl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan.

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre von Otter: Jag instämmer fullkomligt med den siste talaren beträffande önskvärldheten deraf, att denna förberedande skola må upphöra. Men lärarne vid sjökrigsskolan äro der så illa aflönade, att de måste vid sidan af sin lärarebefattning i nämnda skola egna sig åt enskild verksamhet för att finna sin utkomst, och de hafva derfor slagit sig på denna privata undervisning, hvilken också till följd af dess goda beskaffenhet likväl äfven medfört vissa fördelar.

Å andra sidan är jag deremot af en annan uppfattning beträff-

fande hans påstående att ett bifall till anslaget i fråga med det der- *Ang. löneför-*
vid af Kongl. Maj:ts föreslagna villkor skulle hafva till påföljd, att den *bättring åt lä-*
privata undervisningsanstalten icke skulle komma att upphöra. Af *rarne vid sjö-*
det äskade anslaget torde antagligen endast en femtedel eller 372 kro- *krigsskolan.*
nor till en af skolans fem lektorer under år 1892 i verkligheten kom-
ma att utgå. Jag är dock fullkomligt öfvertygad, att, derest någon
utsigt förefunnes för lärarne vid sjökrigsskolan att få skälig löneför-
bättring uppförd på ordinarie stat, den ene efter den andre bland
dem skulle afgå från sin befattning vid den förberedande skolan, ty
jag har hört dem klaga öfver huru tungt det är att nödgas undervisa
på två särskilda håll, dervid också utan tvifvel undervisningen vid
sjökrigsskolan måste lida.

Jag hemställer därför, att kammaren måtte bifalla statsutskottets
förslag.

Herr Hedin: Då jag hos herr talmannen anhöll om ordet, viste
jag icke att herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet
skulle yttra sig i denna fråga. Efter det anförande, som han hade,
vore det måhända öfverflödigt att vidare yttra sig i ämnet, men efter
som jag fått ordet, skall jag be att med ett par ord få yrka bifall
till Kongl. Maj:ts proposition.

Det är alldeles påtagligt, såsom herr statsrådet och chefen för
sjöförsvarsdepartementet äfven anmärkte, att den önskan, som mer än
en gång uttalats och hvilken af honom förklarats berättigad, den nem-
ligen, att lärarne vid sjökrigsskolan måtte blifva försatta i den ställ-
ning, att de skulle utan känbara uppoffringar kunna upphöra med
den för deras utkomst nu erforderliga eller rent af nödvändiga verk-
samheten vid en privat undervisningsanstalt för inträde i nämnda
skola, att denna önskan ej utan goda skäl förfäktas af reservanterne.
Men detta ändamål vinnes *icke* genom afslag å den kongl. proposi-
tionen, hvilken ju alldeles uttryckligen är så formulerad, att den afser
att afhjelpa den uppenbara orättvisa, som nu drabbar en enda lärare,
den der aldrig haft någon befattning med denna privata skola och
icke heller tänker att få någon sådan.

Denne lärare har tjenstgjort vid sjökrigsskolan sedan år 1867.
Sedan oktober månad förlidet är han i sitt tjugufjerde tjenstgöringsår
anställd vid nämnda skola. Han har varit lidande — jag vill icke
säga för sina kamraters skull, ty dessa hafva ju varit nödsakade att,
då deras aflöningsförhållanden vid den offentliga läroanstalten varit
för deras utkomst otillräckliga, tillgripa denna utväg, — men emel-
lertid lidande derigenom, att han icke kommit i åtnjutande af det utaf
Riksdagen redan förut vilkorligt beviljade anslag, då nemligen detta
villkor var så affattadt, att *ingen* lärare skulle komma i åtnjutande af
nämnda anslag, derest icke *samtliga* lärarne afstode från undervisnin-
gen vid den förberedande sjökrigsskolan. Det måste erkännas hafva
varit för dessa lärare, för hvilka redan för tio år sedan en löneför-

Ang. löneför-
bättring åt lä-
rarne vid sjö-
krigsskolan.

(Forts.)

bättring var ifrågasatt, ganska obehagligt, att deras löneroglering i viss mån blifvit förbuuden med frågan om lönerogleringen för lärarne vid de allmänna läroverken, hvilken reglering åter blifvit uppskjuten till följd af de dermed förknippade, jag vågar säga det, högst olyckliga förslag till reformer — baklänges, som utgått från våra eklestastikministrar.

När man, såsom för ett år sedan, talar om likställighet i afföning mellan lektorerna vid sjökrigsskolan och motsvarande lärareklass vid de allmänna läroverken, får man dermed icke förstå likställighet dem emellan i afseende å de förras lönevilkor enligt nu föreliggande förslag och de löner, som de senare skulle komma att få vid en blifvande löneroglering, sådan som i fjol ifrågasattes, utan med de löner som lektorerna vid de allmänna läroverken redan nu hafva. Lärarne vid sjökrigsskolan skulle *icke* genom den nu föreslagna vilkorliga förbättringen komma upp till de högre belopp, som upptogs i den löneroglering för de allmänna läroverken, som i fjol förelåg och som af denna kammare antogs under vilkor af regeringens bifall till vissa reformönsknningar och hvilken reglering skulle trädt i verksamhet med detta år.

Man har sagt, att undervisningstiden vid sjökrigsskolan vore kortare än vid de allmänna läroverken. Att skilnaden är föga nämnvärd, har emellertid chefen för sjökrigsskolan visat i en framställning till Kongl. Maj:t, i det han påpekat, att man bör taga hänsyn till de flere lofdagarne, den åt gymnastik och vapenföring anslagna tiden och de längre ferierna under jul och påsk vid de allmänna läroverken.

Vidare äro kompetensvilkoren, tror jag, alldeles enahanda. Men lärarne vid sjökrigsskolan tillsättas endast på förordnande, de hafva icke pensionsrätt; de ega ej rätt till tjänstårsberäkning vid ansökan till plats vid annat läroverk, ehuru sådan rätt ju, under vissa vilkor, tillkommer lärare vid enskilda läroverk. Emellertid, om jag ej tager fel, är olikheten i afföningsförhållanden sådan, att en lektor vid allmänt läroverk i Stockholm efter 5 års tjänstgöring kommer upp till högre afföning, än en lektor vid sjökrigsskolan någonsin får. Jag tager härvid i beräkning det hyresbidrag som lektorerna vid allmänna läroverken i Stockholm (liksom i Göteborg) fått genom kommunens välvilliga mellankomst; af en sådan förmån äro sjökrigsskolans lektorer icke i åtnjutande, ehuru Kongl. Maj:t möjligen kunnat hafva samma skäl att bevilja dem en förmån, som blifvit tillerkänd lektorerna vid det högre lärarinneseminariet, hvilkas hyresbidrag utgår af läroverkskassan. När man tager jemväl den omständigheten i betraktande, visar det sig, att lektorerna vid sjökrigsskolan äro väsentligen mindre väl affönade än motsvarande klass af lärare vid de allmänna läroverken redan nu äro.

Här förchafva vi emellertid nu till behandling egentligen blott den frågan: skall man straffa en lärare, som på det 24:de året är tjänstgörande vid ett läroverk, därför att hans kamrater vid samma läroverk hafva ådragit sig någon ovilja af den anledning att de be-

drifva undervisning vid ett privat läroverk, hvartill de funnit sig nödgade af omsorgen för sin utkomst? Jag kan icke anse detta tillvägagående vara riktigt — och yrkar därför bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Jag tror det icke vara närgånget, om jag vädjar till de ärade reservanterna att de icke måtte låta denna såsom penningefråga mycket obetydliga sak, der ingen princip är engagerad, dragas under gemensam votering.

Herr Persson i Mörap: Det må väl vara en sanning, som den siste talaren uttalade, då han sade att det vore hårdt, om man icke bifölle Kongl. Maj:ts förslag, emedan i sådant fall en lärare skulle vara förhindrad från att komma i åtnjutande af den löneförbättring, som Riksdagen en gång beviljat. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten uppå, hvart det skulle taga vägen, om man i fall, sådana som dessa, skulle i afseende på de villkor, som Riksdagen bestämt vid anslags beviljande, göra undantag den ena gången efter den andra. Skall man verkligen, sedan en löneroglering blifvit fastställd, nödgas göra det ena eller andra undantaget för en eller annan lärare, som icke vill underkasta sig de af Riksdagen för lönerogleringens genomförande föreskrifna villkor? Är det så, att de löner, som Riksdagen anvisat åt desse statens tjänstemän, blifvit bestämde på ett sådant sätt, att tjänstemännen borde kunna med dessa löner hafva sin tillbörliga utkomst, och finner Riksdagen med sin fördel förenligt att vid beviljande af detta löneanslag till visst belopp fästa det villkor, att den lärare, som deraf kommer i åtnjutande, icke må dermed förena någon annan verksamhet, som kan anses vara för hans tjänst i ett eller annat afseende hinderlig eller skadlig, så frågas, om det kan vara lämpligt att derifrån göra det undantaget att, om det finnes någon särskild lärare, som icke vill underkasta sig detta villkor, man finge låta med tillämpningen af villkoret bero. Jag tror för min del icke att detta är riktigt och jag beklagar lika mycket, som herr Hedin, att lönerogleringen för ifrågavarande tjänstemän satts i sammanhang med frågan om lönerogleringen vid de allmänna läroverken. Jag ber att med afseende på denna fråga få återkalla i herrarnes minne, att 1888 års Riksdag beviljade ifrågavarande anslag å 1,860 kronor utan något villkor, men att 1889 års Riksdag vid anvisandet af samma anslag fäste det villkor, att lärarne vid sjökrigsskolan icke finge utöfva någon lärareverksamhet vid privat läroanstalt för inträde vid sjökrigsskolan. Vid 1890 års riksdag, då denna fråga var före, uttalade sig såväl statsutskottet i sin helhet som äfven Riksdagen därför, att man borde respektera det förut gjorda och vid anslagets beviljande fästa villkor, hvilket också Riksdagen godkänt. Nu har emellertid herr Lasse Jönsson framställt yrkande om afslag å den kongl. propositionen, och detta är egentliga anledningen hvarför jag begärt ordet. Ty för min del vill jag icke yrka afslag, utan tvärt om bifall till densamma, men

Ang. löneförbättring åt lärarne vid sjökrigsskolan.

(Forts.)

Ang. löneförbättring åt lärarne vid sjökrigsskolan.

(Forts.)

på enahanda villkor, som förut varit och för det närvarande äro fästa vid anslaget beviljande, nemligen: »att Riksdagen må till löneförbättring åt lärarne vid sjökrigsskolan, utöfver de 1,300 kronor, som enligt 1888 års Riksdags medgifvande få dertill användas, anvisa för år 1892 ett extra anslag af 1,860 kronor, under villkor att lärarne vid sjökrigsskolan icke utöfva lärareverksamhet vid privat läroanstalt för inträde i sjökrigsskolan».

Jag anhåller, herr talman, om proposition på detta mitt yrkande.

Herr Persson i Stallerhult: Man har sagt, att här vore fråga blott om ett mycket lågt belopp, och att man därför icke borde motsätta sig dess beviljande. I värsta fall skulle det blifva 1,860, i lindrigaste fall 372 kronor. Men vid alla anslag, som afse löneförbättring eller lönetillägg till tjenstemän, bör man äfven taga en annan sida af saken i betraktande, nemligen den, huruvida lönebeloppet står i riktigt förhållande till det arbete, som de hafva att uträtta. Lärarne vid sjökrigsskolan stå i annat förhållande än lärarne vid öfriga läroverk, om man tager hänsyn till det arbete de nedlägga på undervisningen. Enligt gällande stadga för sjökrigsskolan börjar höstterminen den 1 oktober och slutar den 19 december; vårterminen börjar den 15 januari och slutar den 1 maj. Läsåret räcker alltså här 26 $\frac{1}{2}$ veckor, under det att detsamma vid de allmänna läroverken varar i 36 veckor. Och icke kan man väl då begära, att dessa lärare, som undervisa i 26 veckor, skola uppbara samma lön som de, hvilka undervisa 36 veckor årligen.

Detta är emellertid icke det enda skäl, som kan anföras mot utskottets hemställan, ty ser man efter på staten för sjökrigsskolan, så finner man, att det är bestämdt ett visst arfvode för hvarje ämne, i hvilket lärarne undervisa. Och i samma stadga är det icke förbjudet, att samma lärare undervisa i flere ämnen; blott det undantaget är gjordt, att en och samma lärare icke får bestrida tvenne lektorat. Men det är icke förbjudet för lektorerna att undervisa i andra ämnen, som icke tillhöra lektorsämnen. Jag är nu i tillfälle att uppgifva de belopp, som dessa lektorer sammanlagdt uppburu för hela sin undervisning år 1889, och jag stöder mig dervid på de qvittenser, som jag haft tillfälle att taga kännedom om. Enligt dessa hafva tvenne af dessa lektorer erhållit 3,976 kronor hvardera, en 3,726 kronor, en 4,226 kronor och en 4,816 kronor. Den lektor, hvarom nu närmast är fråga, är den, som uppbar 4,226 kronor, och jag kan därför icke finna, att det är något skäl att beklaga honom och påstå, att han icke erhållit rimlig ersättning.

På andra områden inom detta läroverk råda förhållanden, som man kan häpna öfver. Jag nämnde nyss, att arfvodet är bestämdt att utgå för hvarje ämne, hvari undervisning meddelas, och att det äfven är medgifvet för en och samme lärare att undervisa i flera ämnen.

En person, som är antagen som lärare, är för närvarande tjänstgörande sjöofficer, och som sådan åtnjuter han en lön af 2,800 kronor, och *hela* hans inkomst som *officer* uppgår till 3,873 kronor; såsom lärare vid sjökrigsskolan uppbär han 4,931 kronor, summa 8,804 kronor. Under 1889 erhöi han det oaktadt ytterligare 300 kronor enligt ett kongl. bref af den 19 oktober 1888, och således gick hela hans inkomst till öfver 9,000 kronor. När man ser detta, kan man icke annat än tycka, att, då en så god betalning erhålles vid detta läroverk, hvarje ytterligare tillägg är öfverflödigt.

Ang. löneförbättring åt lärarne vid sjökrigsskolan.

(Forts.)

Jag vill icke längre upptaga kammarens tid, men hvad jag anfört är för mig tillräckligt för att yrka afslag, då jag anser att lärarne äro tillräckligt aflönade med de inkomster, som de för närvarande åtnjuta.

Herr vice talmannen Danielson: Då jag inom utskottet röstat för det förslag, som af utskottets majoritet blifvit omfattadt, ber jag att få nämna, att detta icke är ett nytt förslag, utan att Riksdagen upprepade gånger erkänt behovet af löneförbättring för ifrågakvarande lärare. Nu är det blott fråga om att uppnå det mål, som alla önska, nemligen att föräldrar och målsmän, som vilja hafva sina barn vid sjökrigsskolan, måtte befrias från nödvändigheten att för att få dessa intagna vid skolan låta dem undervisas af skolans lektorer, eller med andra ord, att dessa lektorer skulle kunna tvingas att öfvergifva den enskilda undervisningsanstalten. Nu har Riksdagen genom sitt senaste beslut i frågan försökt att utöfva tryck på dem genom att bevilja löneförhöjning, för den händelse de *alla* öfvergåfve denna privata anstalt. Men det har visat sig omöjligt att på detta sätt nå det äsyftade målet. Jag tror nu, att man genom bifall till Kongl. Maj:ts förslag skulle kunna lättare komma till det mål, som alla anse eftersträfvansvärdt, derigenom att den ende lektor, som icke undervisar i denna privata anstalt, skulle få det tillägg, som Riksdagen förut under vissa villkor beviljat, nemligen 372 kronor, och att man sedan, om icke alla voro solidariska, skulle så att säga lyckas plocka bort den ene efter den andre af de återstående 4 lektorerna, så att slutligen denna privata undervisningsanstalt komme att upphöra. Jag tror, att det målet bäst kan nås genom bifall till hvad Kongl. Maj:t och statsutskottet föreslagit; och då detta derjemte icke är något nytt, utan vid anslaget beviljande är fäst ett villkor, som i hufvudsak öfverensstämmer med det villkor, som föregående Riksdag fäst vid det samma, så anser jag det klokare att bifalla så väl Kongl. Maj:ts som utskottets förslag, hvartill jag yrkar bifall.

Herr von Friesen: Såvidt jag kan finna, äro alla temligen ense om de *principer*, som här åberopas. Ätminstone står jag i det hänseendet helt och hållet på samma ståndpunkt som talaren på malmö-huslänsbänken, att jag anser, att det icke är skäl att åstadkomma rubbning i de villkor, som en gång äro fastställda vid en löneregle-

Ang. löneför-
bättring åt lä-
rare vid sjö-
krigsskolan.

(Forts.)

ring. Detta är alldeles min åsigt, ty förekomma sådana rubbningar, så tjänar löneregleringen ingenting till. Men jag tror, att det är ett missförstånd, att här skulle förefinnas en lönereglering, i hvilken en rubbning skulle göras. En sådan lönereglering föreligger *icke* här, utan det är i afvaktan på en sådan, som dessa förslag framkommit. Det är därför att man ännu icke kan göra någon lönereglering, som man ansett billigheten fordra, att under tiden denna fördel bereddessa lärare.

Vidare har det sagts af en talare på skaraborgslänsbänken, att lönerna kunna för dessa lärare stiga högst betydligt genom de extra bidrag, som de erhålla för ökad undervisning. Om olämpligheten af ett sådant förhållande skulle jag med honom vara fullt ense, om det gälde ordinarie lärare. Men jag tror icke, att det här är fråga om sådana lärare, till hvilka dessa bidrag gå. Ty det är de biträdande lärarne, som komma i åtnjutande af de bidragen, men här är fråga om de ordinarie lektorerna, hvilka ju hafva fasta löner så när som på de år 1888 beviljade lönetilläggen. Jag tror därför att äfven här det motstånd, som yppat sig mot statsutskottets förslag, hufvudsakligen är beroende på ett missförstånd.

Det är för öfrigt icke nu fråga om att pröfva lämpligheten af detta lönetillskott, ty den frågan är afgjord redan 1888 och 1889, då Riksdagen var med om att låta detta lönetillskott utgå till de ifrågavarande lärarne. Nu är frågan helt enkelt den: Skall den lärare, som icke är lärare vid den privata anstalten, af den anledning, att de andra äro lärare der, utestängas från åtnjutande af detta bidrag? Jag tror, att äfven deri alla äro ense, att det vore önskvärdt, om lärarnes befattning med detta privata läroverk kunde upphöra. Men icke är det väl skäl att rigta sig mot den lärare, som der *icke* meddelar undervisning, utan man borde väl då snarare rigta sig mot dem, som äro lärare vid denna anstalt.

I likhet med föregående talare och i betraktande af den ifrågasatta summans obetydlighet tror jag, att det vore lämpligt, om Andra Kammaren bifölle statsutskottets förslag, och får jag för den skull yrka bifall till detsamma.

Herr Lasse Jönsson: Den pröfning, som den siste talaren omnämnt, är visserligen gjord föregående riksdagar, men hemställan om löneförbättring gjordes egentligen icke, därför att behof å lärarnes sida förelåg, utan, som jag förut nämnt, snarare som medel att komma ifrån den privata skolan. Man hyste då den förhoppning, att, när ett sådant vilkor stadgades, Kongl. Maj:t skulle se till, att denna skola upphörde, men så har icke skett, utan den har med Kongl. Maj:ts goda minne fått fortfara. Och här är intaget ett erkännande, att denna skola skulle fortfarande få ega bestånd, då Kongl. Maj:t medgifver, att lärarne få lof att fortsätta dermed mot det, att de mista den del af anslaget, som Riksdagen gaf dem under förutsättning, att

de icke äro lärare äfven vid den privata skolan. Det är detta Kongl. Maj:ts erkännande af lektorernas privata undervisningsanstalt, hvilket Riksdagen skulle göra till sitt genom att bifalla förslaget, som jag anser i princip olämpligt, och som jag protesterar emot.

Ang. löneförbättring åt lärarne vid sjökrigsskolan

(Forts.)

Jag vidhåller mitt föregående yrkande.

Herr Persson i Stallerhult: I slutet af mitt anförande berörde jag visserligen en af lärarne, som icke var lektor, men jag påpekade då uttryckligen, att så var förhållandet. Och i början af anförandet uppräknade jag alla de fem ordinarie lektorerna, ehuru utan att namngifva dem, samt uppgaf hela deras inkomstbelopp som lärare vid sjökrigsskolan med fullt exakta och på deras egna qvittenser grundade siffror. Jag nämnde äfven särskildt, att den lärare, hvarom nu närmast är fråga, under 1889 hade en inkomst som lärare vid sjökrigsskolan af 4,226 kronor, och det var på den grund jag stödde mitt yrkande om afslag, emedan jag ansåg den samma fullt tillräcklig för den jemförelsevis korta tid af året undervisningen pågår vid sjökrigsskolan.

Herr Hedin: Den talare, som näst sist hade ordet, yttrade, att, om Riksdagen nu skulle bifalla hvad statsutskottet föreslagit, detta skulle innebära ett erkännande af att den privata skolan får bestå, och han tycktes vara missnöjd med att Kongl. Maj:t icke vidtagit några åtgärder för att lärarnes vid den offentliga sjökrigsskolan lärareverksamhet vid den privata skolan måtte komma att upphöra. Jag frågar då, om Kongl. Maj:t verkligen har något medel dertill i sin hand? Skulle Kongl. Maj:t till lärare, mot hvilka i öfrigt någon anmärkning icke förekommit, utan hvilka, såvidt jag vet, under en lång tid väl fullgjort sin tjenstgöring. säga: I hafven icke annat än förordnande på edra tjänster, I hafven icke fullmagt, jag afskedar eder! Jag är öfvertygad, att de, som nu klandra Kongl. Maj:t för underlåtenhet att vidtaga någon kraftåtgärd för att få den privata skolan stängd, skulle förvånas öfver ett dylikt Kongl. Maj:ts tillvägagående. För öfrigt är det alldeles gifvet, att ett beslut som det, hvilket blifvit af Kongl. Maj:t föreslaget och af utskottet godkänt, att icke låta en lärare, som icke har eller har haft något att göra med den enskilda skolan, och som har tjenstgjort snart ett fjerdedels sekel på ett väl vitsordadt sätt, få lida af missnöjet med hans kamraters enskilda lärareverksamhet, omöjlig kan vara eguadt att motarbeta det resultat, som den ärade talaren åsyftade, eller att få den privata skolan stängd eller öfverlemnad i annans hand. Jag kan icke säga annat, än att det vore nästan ömkeligt, om icke det förslag skulle bifallas, som Kongl. Maj:t nu framställt, med vidtagande af alla möjliga försigtighetsmått, i ty att det ju uttryckligen säger, att auslaget icke kommer att utgå till någon annan lärare än den, som icke har med den privata skolan att göra.

Slutligen vill jag erinra att, såsom statskalendern upplyser, antalet

Ang. löneför-
bättring åt lä-
rare vid sjö-
krigsskolan.

(Forts.)

lektorer vid sjökrigsskolan är fem. Delas den begärda summan, 1,860 kronor, med fem, får man det af statsutskottet upptagna beloppet af 372 kronor, hvilket skulle tillfalla denne ende lärare. Det missförstånd, som synes äfven mig ligga under oppositionen inom statsutskottet, har utskottet sjelft ingen del i, ty all i detta afseende nödig upplysning kan hemtas ur utskottets utlåtande.

Herr Lyttkens: Vid sidan af sjökrigsskolan finnes, såsom vi veta, en privat, förberedande sjökrigsskola, hvarest undervisning meddelas åt de ynglingar, som sedermera skola in i statens sjökrigsskola. Detta privata läroverk förestås af lärarne vid sjökrigsskolan, men jag kan icke bestämdt säga, huruvida en eller flere eller alla af lektorerna undervisa i den privata sjökrigsskolan. Nu har inora riksdagen såväl som inom statsutskottet den åsigt gjort sig gällande, att det är nästan omöjligt för andra ynglingar att komma in i sjökrigsskolan, än de som förut genomgått privata sjökrigsskolan. Detta har Riksdagen velat förekomma, men då det ansetts orättvist att utan vidare förbjuda lärarne att tjenstgöra i privatskolan, har Riksdagen velat gifva lärarne den ersättning, motsvarande den inkomst, som de kunde anses hafva från privatskolan. Lärarne hafva emellertid hellre nöjt sig med förut innehafda löner utan löneförbättring, än att afstå från att undervisa i privatskolan, och då måste väl Riksdagen vara i sin goda rätt att icke bifalla någon löneförbättring, utan att de afstå från denna privata undervisning. Riksdagen kan visserligen också säga, att den, som afstår derifrån, får löneförbättring, men icke de andra; men då vinnes icke det afsedda ändamålet, som icke är att gifva lärarne löneförbättring, utan endast ersättning för den inkomst, de nu hafva i privatskolan och som skulle beröfvas dem. Ett par, tre eller fyra af lärarne kunde ju då upphöra att lemna undervisning i den privata sjökrigsskolan, men de andra lärarne kunde lika väl hafva skolan kvar. Man syftar, som sagdt, på att få bort denna skola, som man, med eller utan skäl, ansett utgöra ett hinder för att mången yngling icke kommit in i statens sjökrigsskola. Denna löneförbättring bör därför icke utgå förr, än den privata skolan upphört.

I sådant syfte yrkar jag bifall till reservanternas förslag.

Herr Persson i Stallerhult: Som ingen instämt i mitt nyss gjorda yrkande, skall jag afstå från detsamma och förena mig i det af herr Anders Persson i Mörarp framställda yrkande, som nära sammanfaller med det af mig förut gjorda.

Öfverläggningen var härmed slutad. Sedan yrkandet om afslag numera återtagits, återstodo tvenne yrkanden, nemligen *dels* på bifall till utskottets hemställan oförändrad och *dels* på bifall till det af herr Persson i Mörarp under öfverläggningen framställda ändringsförslag. Herr talmannen gaf proposition å hvardera af dessa yrkanden och

förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan oförändrad vara besvarad med öfvervägande ja. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller i oförändradt skick statsutskottets hemställan i 18:de punkten af utlåtandet n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren godkänt det af herr A. Persson i Mörarp under öfverläggningen framställda ändringsförslag.

Omröstningen visade 102 ja mot 100 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med japropositionens innehåll.

§ 5.

I ordningen förekom härnäst Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2 (i samlingen n:o 5), med anledning af väckt motion rörande folkskolelärares rätt att till skolrådet afgifva yttranden i pedagogiska frågor. Ang. folkskolelärares rätt att till skolrådet afgifva yttranden i pedagogiska frågor.

I berörda, inom Andra Kammaren af herr A. Th. Pettersson i Österhaninge afgifna motion, n:o 58, var föreslaget, »att Riksdagen behagade till Kongl. Maj:t ingå med underdånig skrifvelse, att Kongl. Maj:t täcktes för Riksdagen framlägga förslag derom, att skolråden skola vara förpligtade att lemna den lärare eller lärarinna, som förestår en skola, tillfälle att yttra sig i skolan vidkommande pedagogiska frågor, och att en sådan lärare eller lärarinna må ega rätt att till skolrådet göra hemställan i dylika ärenden».

Med anledning häraf hemstälde nu utskottet i föreliggande utlåtande, att kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande af föreskrifter derom, att skolråden skola vara skyldiga att höra folkskolans ordinarie lärarepersonal i sådana frågor, som röra skolväsendets allmänna anordning samt tukt och undervisning.

Efter det denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Redelius: Angående folkskolelärares och lärarinnors rätt att afgifva yttrande till skolrådet i pedagogiska frågor föreligga på

Ang. folkskole- kammarrens bord två något olika förslag, motionärens och utskottets;
 lärarens rätt att jag ber att få yttra några ord om bådadera. Motionären föreslår, att
 till skolrådet lärare och lärarinna, som förestår en skola, må lemnas tillfälle att
 afgifva yttran- yttra sig i *pedagogiska* frågor och att dem må tillerkännas rätt att
 den i pedago- till skolråden göra hemställanden i sådana ärenden. Behofvet af att
 giska frågor. till fastställa detta i lag känner jag icke till, därför att jag alltid under

(Forts.)

de många år jag fungerat såsom skolrådsordförande följt den praxis, som motionären vill hafva i lag fastställd. Men detta hindrar mig icke att vara med om motionärens förslag, och jag behöfver därför ej anföra andra skäl än den långa praxis, som i detta afseende rådt i många delar af landet. Men något olika ställer sig frågan, sådan som utskottet lagt fram den. Utskottet har dels ur motionärens kläm utslutit ett och annat, dels äfven tillagt åtskilligt. Jag vill nu icke alls upptaga den frågan till bedömande, huru vida utskottet dermed öfverskridit sin befogenhet genom att föreslå kammaren något mer än motionären föreslagit. Jag lemnar denna fråga derhän. Men utskottet har gjort åtskilliga utslutningar. Det har först och främst utslutit ur motionärens förslag rätten för extra lärare och lärarinnor att få yttra sig. Jag har icke funnit några giltiga skäl för denna utslutning, men jag vill påpeka den. Vidare har utskottet utslutit rätten för lärare och lärarinna att göra hemställan till kyrkorådet, och utskottet har motiverat detta med, att de redan ansetts ega denna rätt. Jag vill icke bestrida detta. Jag vet, att de redan hafva en sådan rätt, och för det ändamålet behöfva lagstadgandena sålunda icke ändras. Hvarje lärare eller lärarinna har rätt att komma till skolrådet och gifva sina tankar tillkänna samt yttra sig i den ena eller andra rigtningen, rörande den skola, hvori de undervisa. Men så vill utskottet vidare, att Kongl. Maj:t skall utfärda föreskrifter derom, att »skolråden skola vara skyldiga att höra folkskolans ordinarie lärarepersonal i sådana frågor, som röra *skolväsendets allmänna anordning samt tukt och undervisning*». Motionären har använt uttrycket »*pedagogiska frågor*». Utskottet säger »*skolväsendets allmänna anordning samt tukt och undervisning*». Detta senare kan synas vara en utsträckning. Men jag skall icke säga mycket derom, dock torde denna skyldighet för skolråden ställa sig något olika. Det vore möjligt, att, om en lag affattades i denna fråga i enlighet med lydelsen af utskottets kläm, tolkningen skulle kunna blifva sådan, att ett skolråd icke har rätt att besluta i frågan, om icke läraren först inkommit med yttrande. Man kan deremot invända, att detta förhållande kommer Kongl. Maj:t att reglera, om han i sjelfva saken finner sig böra gå ett Riksdagens beslut i ämnet till mötes. Men jag tror dock, att kammaren sjelf bör beakta denna sida af saken, innan den fattar beslut, och därför har jag ansett mig böra fästa uppmärksamhet vid förhållandet. För min del vill jag icke gå in på utskottets förslag, men deremot möjligen på motionärens. Jag slutar med att yrka bifall till motionen.

Herr Pettersson i Österhaninge: Då den föregående talaren yrkat bifall till skrivelseförslaget i den form, som det föreligger i min motion, torde det icke förefalla underligt, om äfven jag, såsom motionär, ställer mig på samma ståndpunkt. I sjelfva saken föreligger ju, såsom vi lätt finna, icke någon egentlig skilnad mellan utskottets och mitt förslag; tvärt om har utskottet genom den sakrika utredning det lemnat visat, att hvad jag uppställt såsom önskningsmål är en uppnådd verklighet i de flesta europeiska stater, samt att i vårt land under en följd af år röster höjt sig för samarbete mellan folkskolans lokalstyrelse och lärarepersonalen i afseende å pedagogiska frågors behandling. Såsom den föregående talaren påpekat, finnes det dock formella olikheter mellan skrivelseförslaget, sådant utskottet framlagt det, och sådant det lyder i min motion, och det är för att närmare påpeka dessa olikheter, som jag ber att för några ögonblick få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Den första olikheten gäller föremålet för yttranderätten. Det uttryck »pedagogiska frågor», som jag begagnat, har af utskottet ansetts sväfvande och kunna gifva anledning till olika tolkningar, hvarför det i stället uppdelat frågorna i tre grupper, nemligen sådana, som angå skolväsendets allmänna anordning, de som röra tukt och undervisning. Det synes mig, som om samma anmärkning, som rigtats mot det af mig begagnade uttrycket pedagogiska frågor, äfven skulle kunna rigtas mot första gruppen enligt utskottets förslag, nemligen »skolväsendets allmänna anordning». Förvirringen ökas derigenom, att utskottet hänvisar till de å sidorna 3 och 4 uppräknade åligganden, som tillkomma skolrådet och som utskottet indelar i ekonomiska, juridiska och pedagogiska. Under de pedagogiska bestyren förekommer äfven, såsom skolrådet tillkommande, att föreslå lämpliga skollokaler. Detta ärende kan väl icke hänföras till skolväsendets allmänna anordning, med hvilket det är sidoordnad, och icke heller till tukt och undervisning, och dessutom torde det ekonomiska och det pedagogiska området komma att här temligen nära beröra hvarandra. Här af synes, att, om man vill hafva yttranderätten inskränkt till det pedagogiska området, det af mig begagnade uttrycket vore lämpligast.

Hvad derefter vidkommer de personer, åt hvilka ifrågavarande yttranderätt skulle förbehållas, så säges i mitt förslag, att den skulle lemnas den lärare eller lärarinna, som förestår en skola, hvaremot utskottet föreslår, att den skulle tillkomma folkskolans ordinarie lärarepersonal. Såsom skäl härför anför utskottet, att, om mitt förslag vunne erkännande, skulle dylik yttranderätt tillkomma äfven småskolelärarinnorna, deraf rätt många ännu äro oexaminerade, under det att å andra sidan den äldste och mest erfarne ordinarie folkskolelärare skulle kunna komma att fränkännas denna rätt. Hvad beträffar det, att småskolelärarinnorna skulle få yttra sig, anser jag icke något ondt ligga deri. Ofta nog torde sådana, äfven om de äro oexaminerade, hafva mer kännedom om de säregna förhållanden, under hvilka en

Ang. folkskolelärares rätt att till skolrådet afgifva yttranden i pedagogiska frågor.

(Forts.)

småskola arbetar, än examinerade folkskolelärare, som ej haft tillfälle att sköta någon dylik.

Hvad det skälet beträffar att i så fall den äldste och mest erfarne ordinarie folkskolelärare skulle kunna komma att fränkännas en dylik rätt, synes utskottet sjelft icke vidare hålla på den saken, då det längre ned vid anförande af exempel på den praktiska tillämpningen, hemtade från utlandet, talar om ett representantskap, bestående af vare sig förste läraren eller ett af lärarepersonalen för viss tid valdt ombud, i hvilka båda fall den »äldste och mest erfarne ordinarie läraren» skulle kunna blifva utesluten.

Hvad slutligen beträffar mitt förslag, att en sådan lärare eller lärarinna må ega rätt att till skolrådet göra hemställan i dylika frågor, har utskottet i sitt betänkande förmenat, att en sådan rätt redan nu måste anses tillkomma dem. Härutinnan synes dock utskottet motsäga sig sjelft, då det på sidan 4 yttrar: »I fråga om samtliga dessa och många andra angelägenheter har läraren icke någon som helst befogenhet. Det enda inflytande, som genom folkskolestadgan tillförsäkrats honom, är att uppgöra *förslag* till läsordning». Ja, det är just det jag anser också, och därför har jag velat gifva honom initiativrätt.

På grund af hvad jag nu anført, synes det mig, som om utskottet saknat tillräckliga skäl att göra ändring i det af mig framlagda skrifvelseförslaget, hvarför jag yrkar bifall till detsamma. Men, herr talman, då jag blifvit upplyst om, att folkskolestadgan tillkommit på administrativ väg, anhåller jag att i mitt förslag till skrifvelse få utbyta orden *täcktes för Riksdagen framlägga förslag derom* mot orden *mätte utfärda nödiga föreskrifter derom*, hvarigenom det hela således skulle erhålla följande lydelse: att Riksdagen behagade till Kongl. Maj:t ingå med underdänig skrifvelse, att Kongl. Maj:t måtte utfärda nödiga föreskrifter derom, att skolråden skola vara förpligtade att lemna den lärare eller lärarinna, som förestår en skola, tillfälle att yttra sig i skolan vidkommande pedagogiska frågor, och att en sådan lärare eller lärarinna må ega rätt att till skolrådet göra hemställan i dylika ärenden.

Herr Hammarlund: De två nästföregående talarne hafva yrkat bifall till motionen och afslag å utskottets hemställan. De af herrarne, som genomläst det föreliggande betänkandet, torde dock hafva funnit, att utskottet haft goda skäl för att i någon lite mån frångå motionärens förslag.

I fråga om *föremålet* för lärarepersonalens yttranderätt har motionären föreslagit, att lärarne skulle yttra sig om »pedagogiska frågor». Detta uttryck ansåg utskottet vara så sväfvande, att det behöfde en närmare förklaring, och efter en lång diskussion kom man enhälligt till den åsigten, att den nu ifrågasatta befogenheten borde omfatta ärenden, som angå skolväsendets allmänna anordning samt röra tukt

och undervisning i skolan. Och, sade man, om man vill detta, är det bättre att säga det rent ut i klämman än att använda det många-
 tydiga uttrycket »pedagogiska frågor».

Beträffande sedan frågan om, hvilka lärare som skulle ega rättighet att yttra sig, har utskottet gjort en inskränkning i motionärens förslag; och till att föreslå en inskränkning eger det naturligtvis full befogenhet. Motionären vill, att denna rättighet skall tillkomma en hvar lärare eller lärarinna, som förestår en skola, således äfven den allra yngsta oexaminerade småskolelärarinna, blott hon förestår en skola. Men en examinerad folkskolelärare, huru erfaren och gammal lärare som helst, skulle icke, om han ej förestode en skola, ega en sådan befogenhet. Utskottet har på grund af de skäl, som angifvas på sid. 9 i betänkandet, ansett det vara riktigast att lemna denna befogenhet till den ordinarie lärarepersonalen, således folkskolans ordinarie lärare och lärarinnor.

Det är visserligen mycket vackert att äfven vilja tillerkänna småskolelärarinnorna en dylik befogenhet. Men jag tror, att vi, åtminstone till en början, böra nöja oss med att tillerkänna den åt de ordinarie folkskolelärarne och lärarinnorna. Utom det, att småskolelärarinnorna i detta hänseende hafva betydligt mindre kompetens, hafva de derjemte en så osjelfständig ställning, att ett uttalande från dem ej kan hafva den vikt och betydelse, som ett uttalande från de ordinarie lärarne eller lärarinnorna. De äro icke anställda på ordinarie stat, utan kunna snart sagdt när som helst afskedas af skolråden.

Vidare har utskottet tagit bort den delen af motionärens yrkande, i hvilket han föreslår, att sådana lärare och lärarinnor, som han uppgifvit, må ega att till skolrådet göra *hemställan* i dylika ärenden. Utskottet har nemligen ansett det vara alldeles sjelfklart, att lärare och lärarinnor hafva sådan rättighet; och af hvad som här blifvit sagdt har jag icke blifvit öfvertygad om annat. Den lärare eller lärarinna, som vill skriftligen göra en *hemställan* till skolrådet, måtte väl der-till hafva rättighet. Så vidt jag kan se, kan ingen magt i verlden hindra honom från att komma med förslag. Om skolrådet fäster något afseende dervid, blir en annan sak.

Jag tror således, att utskottet haft fullgiltiga skäl för att göra de små afvikelser från motionärens förslag, som det gjort, och under sådana förhållanden tillåter jag mig yrka bifall till utskottets *hemställan*.

Häruti instämde herr Mallmin.

Herr Linder yttrade: Efter den goda utredning, som utskottet lemnat i denna fråga, och efter att hafva hört hvad en af utskottets ledamöter här andragit, hyser jag ingen tvekan att ansluta mig till utskottets förslag. För min personliga del beklagar jag blott, att utskottet icke gjort försök att taga ett något längre steg, nemligen att

Ang. folkskole-
 lärares rätt att
 till skolrådet
 afgifva yttran-
 den i pedago-
 giska frågor.

(Forts.)

Ang. folkskole- föreslå en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t lärarens rätt att ville derjemte föreskrifva, att någon af lärarne ovilkorligen skall hafva till skolrådet plats i skolrådet. Utskottets framställning visar, att vårt land i detta, afgifva yttran- liksom i så många andra stycken rörande skolväsendet, är på efter- den i pedago- kälken. Man kommer att tänka på Runebergs bekanta yttrande: »Nu giska frågor.

(Forts.)

hafva de gått som paddor, nu blefvo de efter igen». Men då utskottet icke framställt något förslag i denna rigtning, är deråt ingenting för närvarande att göra.

Genom det förslag utskottet framlagt skulle, i fall det realiserades, vinnas, att en större fackkunskap tillfördes skolråden, och det är hvad de synnerligen väl behöfva. Jag fäster kammarens uppmärksamhet på, att mig veterligen ingenstädes så litet är gjordt för att bereda fackkunskapen rum som på skolstyrelsernas område. Förbättring i detta afseende var det ena man skulle vinna genom framgång åt denna framställning. Det andra vore ett erkännande åt lärarne sjelfve. De hafva, såsom utskottet framhåller, redan år 1881 uttalat en önskan i den af utskottet angifna rigtningen.

Det är till ett steg på den rätta vägen, som utskottet inbjuder. Jag hemställer, att kammaren måtte taga detta steg.

Herr Zotterman: De två förste talarne i denna fråga hemstälde om bifall till motionärens förslag i oförändradt skick eller åtminstone med den ändring i klämman, som af den förste talaren framställdes, och framhölls såsom önskligt, att hvarje lärare eller lärarinna, som förestår en skola, skulle ega rättighet att yttra sig till skolrådet. Men utskottet har fäst uppmärksamheten på, att det finnes församlingar, i städerna i synnerhet, der det finnes en enda skola med flere klasser, hvilken skötes af examinerade och insigtsfulle lärare. I sådant fall skulle blott den lärare, som ansåges förestå hela denna skola, eller förste läraren, ega rättighet till dylika yttranden. Emot detta förhållande har utskottet ansett sig böra uttala sig, när utskottet icke alls ansåg det lämpligt att lemna honom allena yttranderätt, utan har utskottet i dylikt fall trott det vara lämpligare, att lärarepersonalen finge, liksom i andra länder är förhållandet, inom sig utse en person, som hade det största förtroendet att inför skolrådet föra lärarepersonalens talan. Dessutom har utskottet, såsom redan blifvit påpekadt, ansett det mindre lämpligt, att småskolelärare skulle få uttala sig för skolrådet. Vi torde kanske hafva klart för oss allesammans, att 1842 års skolstadga beröfvade folkskolelärarne den rätt, som det nu är fråga om att gifva dem, under förutsättning, att de stodo på en sådan bildningsgrad, som omöjliggjorde ett sådant förtroende. Jag tror, att denna åsigt tills vidare kan få göra sig gällande vis à vis småskolelärarne. Jag må medgifva, att inom den klassen, särskildt beträffande lärarinnor från de bättre lottade samhällsklasserna, det kan finnas personer med bättre fackkunskaper än de ordinarie lärarne, så att de från den synpunkten skulle kunna gifva skolrådet vigtiga råd. Men

jag antager, att i sådant fall lärarérådet i sin helhet skall samman-sluta sig och utse en lärare till representant hos skolrådet. De komma då helt säkert att utse en person, som är fullt lämplig att yttra sig rörande både folk- och småskolefrågor.

Här har af herr Redelius påpekats skilnaden mellan det af utskottet använda ordet *skyldiga* och det af motionären begagnade ordet *förpligtade*. Men jag hemställer, huru vida herr Redelius kan finna denna skyldighet innebära någon fara, och om så är huru vida icke den förpligtelse, som finnes uttalad i motionärens förslag, skulle innebära lika fara, nemligen att skolrådet skulle för sina besluts fattande vara beroende af lärarnes uttalande, så att skolrådet, enligt den uppfattning jag hade af hans mening, icke skulle kunna få fatta beslut, derest det uraktlåtit att höra lärarne. Jag kau icke finna, att motionärens förslag i detta fall är mildare än utskottets.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr *Svensson* från Karlskrona instämde häruti.

Herr Redelius: Sedan motionären i någon mån ändrat sitt förslag, skall jag be att få frångå det yrkande jag gjorde och instämma i motionärens hemställan.

Medan jag har ordet skall jag be att få svara den siste talaren ett par ord angående uttrycken *skyldighet* och *förpligtelse*. Det är icke i de orden jag ser skilnaden, utan skilnaden mellan de båda förslagen synes mig ligga deri, att enligt motionärens förslag skulle lärarne *beredas tillfälle att yttra sig* för skolrådet, men enligt utskottets skulle skolrådet vara *skyldigt att höra lärarne*. Jag är i allmänhet benägen att taga sakerna praktiskt, och så gör jag äfven här. Jag antager, att jag lyst ut ett skolrådssammanträde och med detsamma underrättat lärarne och lärarinnorna om de ärenden, som skola till behandling föredragas, hvarjemte jag frågat dem, om de hafva något att framställa eller önska eller föreslå i de förekommande ärendena. Hafva de fått ett sådant tillfälle att yttra sig, och hafva de icke, sedan skolrådet sammankommit, inkommit med något yttrande, är i alla fall skolrådet oförhindradt att diskutera, pröfva och besluta i ärendena, enligt lagens stadgande.

Skulle återigen skolrådet vara skyldigt att höra lärarne, så kan åtminstone förhållandet blifva ett annat. Ty om skolrådet sammankommer och lärarne eller den af dem utsedde icke inkommit med något yttrande, så har skolrådet icke hört lärarne; och då är frågan den: kan skolrådet lika fullt fatta beslut i frågor, som röra skolväsendets förkofran och skötsel och så vidare, ehuru lärarne icke blifvit hörde? Det är detta, som är skilnaden. Och skulle nu icke skolrådet få fatta beslut, därför att skollärarne uteblifvit med sitt yttrande, så kan jag icke vara med derom, ty jag vill icke kasta detta hinder i vägen för skolrådets verksamhet. Men, som jag sade förra gången

Ang. folkskolelärares rätt att till skolrådet afgifva yttranden i pedagogiska frågor.

(Forts.)

Ang. folkskol-
lärares rätt att
till skolrådet
afgifva yttran-
den i pedago-
giska frågor.
(Forts.)

jag hade ordet, har jag aldeles ingenting emot att gifva lärarne tillfälle att yttra sig, och jag har sjelf alltid låtit dem göra det. Och därför anser jag, att det gerna må vara stadgadt, att skolrådet må vara skyldigt eller förpligtadt — hvilket uttryck man der väljer är detsamma — att låta dem få tillfälle att yttra sig, men jag vill icke, att skolrådet skall vara *skyldigt* att höra dem, så att det icke skall kunna fatta beslut, förrän de blifvit hörda.

Jag vidhåller alltså mitt yrkande om bifall till motionen, med den af motionären nyss föreslagna förändringen.

Herr Hammarlund: I likhet med den föregående talaren vill jag ingalunda, att man skall lägga något hinder i vägen för skolrådet att fatta beslut. Det kan naturligtvis aldrig hafva varit utskottets mening, att lärarepersonalen skulle, genom att fördröja insändandet af begärdt utlåtande, kunna i oändlighet draga ut en frågas afgörande, och jag betviflar, att om man ser rätt på orden, man skall kunna tolka utskottets hemställan på detta sätt. Det heter, att skolrådet skall vara skyldigt att höra lärarepersonalen, och detta innebär, efter mitt förmenande, att skolrådet skall vara skyldigt att infordra yttranden från lärarepersonalen i dylika frågor, men alls icke, att skolrådet skall vara förpligtadt att vänta på dessa yttranden huru länge som helst. Ifall lärarne icke inom af skolrådet utsatt tid göra något uttalande, så hafva de naturligtvis dermed förklarat, att de icke hafva något att anföra i frågan, och skolrådet fattar då det beslut, som det behagar.

Det förslag, som framstälts af utskottet, öfverensstämmer på det allra närmaste med den anordning, som redan nu är genomförd i vårt grannland Norge. Det är der bestämdt, att skolrådet är skyldigt att höra lärarepersonalen i hvarje fråga, som rör a) folkskolans allmänna anordning, b) allmänna bestämmelser om ordning och tukt, c) läroböcker och undervisningsplan — alltså just detsamma, som är upptaget i utskottets förslag till kläm. Och jag föreställer mig, att hvad som kan gå an i Norge och ända sedan 1860 med stor fördel der varit tillämpadt, äfven bör med fördel kunna genomföras i vårt land.

För öfrigt kommer förslaget, ifall det af Riksdagen antages, att remitteras till domkapitlen med flere myndigheter, och vi kunna då vara ganska lugna för, att de ifrågasatta föreskrifterna — ty man begär ju här, att Kongl. Maj:t skall utfärda närmare föreskrifter i ämnet — komma att affattas i sådana ordalag, att icke för mycken magt kommer att läggas i lärarnes händer.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Berg* från Stockholm och *Johansson* i *Esset*.

Herr Nilsson i Skärhus: Med anledning af den siste talarens förklaring skulle jag möjligen kunna känna mig tillfredsstäld med ut-

skottets hemställan. Men hellre skulle jag dock önska, att den förändring komme att ega rum, att uttrycket »skyldig att höra» utbyttes mot »skyldig bereda lärarne tillfälle att yttra sig». Det skulle annars, enligt mitt förmenande, såsom förut framhållits, kunna hända, att en frågas afgörande droges ut i oändlighet, utan att skolrådet kunde fatta något bestämdt beslut. Men om det nämnda uttrycket i utskottets hemställan ändrades så, att ordet »höra» utbyttes mot *beredas tillfälle*, så skulle jag för min del icke hafva något emot att bifalla utskottets hemställan.

*Ang. folkskole-
lärares rätt att
till skolrådet
afgifva yttran-
den i pedago-
giska frågor.*

(Forts.)

Herr talman! Jag anhåller om proposition på denna förändring.

Herr Ekman: Jag kan icke anse det annat än i högsta måtto oegentligt, att man fattar ett beslut här i riksdagen under förhoppning, att domkapitlen och vederbörande skola justera och förbättra det. Jag hemställer, huru vida icke Riksdagen bör uttala sig på sådant sätt, att om möjligt ingen justering må komma i fråga. Jag kan heller icke neka till, att jag anser, att motionärens uttryck, »att tillfälle må beredas» lärare och lärarinnor att yttra sig i dessa frågor, är lyckligare valdt, än utskottets uttryck, att skolrådet skall vara »skyldigt att höra» de ordinarie lärarne, och jag tillåter mig därför hemställa, huru vida man icke skulle kunna taga detta lämpliga uttryck från motionärens kläm och insätta det i utskottets och så få förslag af Riksdagen, som kan vara acceptabelt. Denna kläm skulle då få den lydelse »att kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande af föreskrifter derom, att skolråden skola bereda folkskolans ordinarie lärarepersonal tillfälle att yttra sig i sådana frågor, som röra skolväsendets allmänna anordning samt tukt och undervisning».

Herr talman! Jag anhåller om proposition på detta förslag.

Herr Östberg: Då jag inom utskottet var mest böjd för en sådan formulering af klämmen, som nu senast herr Ekman förordat, och jag dessutom tror, att bifall till detta förslag skulle kunna förena de olika meningarne, så skall jag för min del be att få instämma i det yrkande, som herr Ekman framställt.

Herr Winkrans: Äfven jag ber att få förena mig med dem, som yrkat bifall till den af herr Ekman gjorda formuleringen af den föreliggande frågan.

Herr Sjö: Äfven jag skall be att få instämma i herr Ekmans yrkande. Jag tror, att hans förslag är lämpligare än både motionärens och utskottets.

Skulle utskottets förslag antagas och Kongl. Maj:t godkänna det samma, då befarar jag att Riksdagen från Kongl. Maj:t kan få ett förslag hvaruti skolråden förbindas att bevisligen genom stämmingsmän

Ang. folkskole- eller annorledes kalla skollärarne till öfverläggningar uti sådana ämnen, som här äro i fråga.

till skolrådet
afgifva yttran-
den i pedago-
giska frågor.

Herr G. Ericsson från Stockholm: Äfven jag ber att få tillkännagifva, att jag instämmer i herr Ekmans förslag.

(Forts.)

Herr Gunnar Eriksson: Äfven jag anhåller att få instämman i herr Ekmans förslag, emedan jag anser detta vara vida lyckligare funnet än utskottets, hvadan jag för min del skänker herr Ekman min röst och hoppas, att kammaren också skall bifalla detsamma.

Herr Hammarlund: Jag har ingenting att invända mot detta förslag, annat än att uttrycket »bereda tillfälle att yttra sig» — hvilket uttryck äfven var på tal inom utskottet — onekligen förefaller ganska sväfvande. Om nu kammaren vill aflåta en skrifvelse i ämnet. synes det mig rigtigast att använda utskottets formulering, hvilken har den förtjensten, att den är bestämd och ej bör kunna missförstås. Uttrycket »skyldige att höra folkskolans ordinarie lärarepersonal» kan omöjligt tolkas på det sätt, som ett par talare sökt göra troligt.

Herr Sven Nilsson: För min del anser jag, att utskottets förslag är verksammare och till formen mera bestämdt än något af de öfriga förslagen. Vi böra komma ihåg, att det är Första Kammaren, på hvilken frågans afgörande beror, och då tror jag, att det är bättre att taga ett förslag, som till formen öfverensstämmer med utskottets, då detta dessutom är mera bestämdt. Det ligger onekligen en obestämdhet i uttrycket »bereda tillfälle att yttra sig».

Af dessa skäl anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

Herrar *Nydahl*, *Bromée*, *Nordin* och *Romberg* instämde i detta anförande.

Herr Svenson i Edum: Jag skall också be att få sluta mig till herr Ekmans förslag.

Herr Olsson i Mårdäng: Äfven jag skall be att få instämman i herr Ekmans förslag.

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner: 1:o på bifall till utskottets hemställan oförändrad; 2:o på bifall till herrar Nilssons i Skärhus och Ekmans ändringsförslag; och 3:o på bifall till motionärens under öfverläggningen framställda yrkande. Herr talmanen fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till herrar Nilssons och Ekmans förslag, men som votering begärdes, blef, sedan till kontraposition antagits yrkandet på bifall till utskottets

hemställan oförändrad, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad kammarens första tillfälliga utskott hemställt i dess utlåtande n:o 5, med den ändring, som af herrar Nilsson i Skärhus och Ekman under öfverläggningen föreslagits, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan oförändrad.

Omröstningen utföll med 131 ja och 56 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan med den ändring, att orden »höra folkskolans ordinarie lärarepersonal» utbyttes mot orden »bereda folkskolans ordinarie lärarepersonal tillfälle att yttra sig».

Detta beslut skulle, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 6.

*Om ändringar
i bevillnings-
förordningen.*

Till afgörande förelåg vidare bevillningsutskottets betänkande n:o 4, angående allmänna bevillningen.

Punkten 1.

Bifölls.

I *punkten 2* hemställde utskottet, att en inom Andra Kammaren af herr *C. Johansson* i Esset väckt motion angående taxering af prestmans löneinkomster, der dessa utgå från flere församlingar, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr *Johansson* i Esset: Oaktadt jag afsett med min motion ett genomförande af bevillningsförordningens allmänna föreskrift, att inkomst skall beskattas å den ort, der personen i fråga är mantals-skrifven, och oaktadt således den af mig afsedda förändringen är befogad och med lätthet skulle kunna genomföras, vill jag icke, då utskottet enhälligt afstyrkt min motion, framställa något yrkande.

Om ändringar
i bevillnings-
förordningen.

(Forts.)

Herr Ola Bosson Olsson: Jag har visserligen varit med om att behandla motionen på afdelningen inom bevillningsutskottet, men till följd af kammarens mig medgifna permission var jag icke med, när den behandlades i utskottets plenum, och har således icke kunnat reservera mig mot beslutet eller motiveringen. — Jag är af samma tanke som motionären i detta hänseende. Jag tror, att det ligger rättvisa i, att öfverensstämmelse med bevillningsförordningen föreskrifves i detta fall, nemligen att inkomsten beskattas der, hvarifrån han utgår. — Nu veta vi, att i hvarje pastorat bor kyrkoherden i moderförsamlingen, ehuru der kan vara en annexförsamling, som är mycket större, och som lemnar mycket större inkomster till pastor. Men denna annexförsamlingen får icke ett öres bidrag till sina kommunalutskylder från dessa inkomster. Naturligtvis är detta icke billigt, utan jag vågar säga att det är orättvist. Nu har utskottet, som jag ser, åberopat flera andra exempel, såsom distriktsläkare, provinsialläkare och veterinärläkare, der det skulle kunna blifva trassel. Men så vidt jag vet, har det icke varit fråga om dessa här i riksdagen, utan endast om kyrkoherdarne och beskattningen af deras inkomster. Och då dessa senares inkomster äro så bestämda, att de kunna nära nog på öret uträknas, så möter det ingen svårighet att afgöra huru stort belopp som bör utgå såväl från moderförsamlingen som från annexförsamlingen, ehuru jag villigt medger, att det kan uppstå någon liten skilnad till följd af markegångsprisens beskaffenhet. — Då emellertid den föregående talaren icke gjorde något yrkande, så skall icke heller jag göra något sådant, men jag har velat uttala denna min uppfattning, som jag önskar få i protokollet förvarad för framtiden.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Bifölls.

Punkten 4.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 102, hade herr *M. Jönsson* i Gammalstorp föreslagit, att Riksdagen ville besluta, att § 5 mom. b) i bevillningsförordningen finge följande förändrade lydelse:

b) å annan fastighet

för lägenhet med tillhörande åbyggnad, då lägenhetens hufvudsakliga värde utgöres af åbyggnaden samt uppgår till minst femhundra kronor;

Utskottet hemställde emellertid under förevarande punkt, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

*Om ändringar
i bevillnings-
förelörden.*

(Forts.)

I fråga härom anförde nu:

Herr Jönsson i Gammalstorp: Jag har i denna min motion åsyftat att befria från bevillning med ty åtföljande skatter den del af befolkningen som allra minst är i tillfälle att betala skatt, nemligen arbetare och husmän på landet, för husbyggnader, hvilka icke äro värda femhundra kronor. Genom bestämmelserna i nu gällande bevillningsförelörden upptaxeras dylika husbyggnader, uppgående till ett eller annat hundratal kronor i värde, och deras egare åläggas att betala bevillning till staten. Denna bevillning, i och för sig ganska obetydlig, medför dock andra skatter, såsom afgifter till prest och kommun, hvilken senare är flerfaldiga gånger större än bevillningen. Då man betänker, att de, som utgöra denna skatt, hufvudsakligen bestå af fattigt arbetsfolk, ja, till och med ibland äfven af sådana, som åtnjuta tillfälligt fattigbidrag och ändock nödgas erlægga bevillning till staten, kan man icke annat än tycka det vara orättvist. För min del kan jag aldrig tro, att det vid bevillningsförelördens antagande var lagstiftarens mening, att förelörden skulle på detta sätt tillämpas. Jag hade väntat, att denna min motion icke skulle af utskottet afstyrkas, utan att åtminstone någon reservation deremot skulle afgifvas. Jag hade väntat det, synnerligast därför att alla ledamöterna i utskottet från denna kammare ända ifrån ordföranden tillhöra det parti inom riksdagen, hvilket vid tuldebatterna alltid uppträder så ömmande för de fattiga. Men i denna fråga, der de verkliga skattebetalarna gagna och hjälpa de fattiga, hafva de ej haft ett ord till deras förmån. Utskottet säger: »Utskottet får till en början mot motionen göra den formella anmärkning, att ett stadgande sådant som det föreslagna icke rätteligen torde kunna i bevillningsförelörden inrymmas såsom tillägg till omförmälda paragraf», nämligen § 5. Jag vågar icke gent emot utskottet, då det varit enhälligt, bestrida detta, men hvad jag vågar bestämdt uttala är, att bevillningsutskottet hade på grund af sin motionsrätt varit befogadt att, derest det gillade syftet med min motion, äfven åstadkomma de ändringar, som behöfts, och införa dessa ändringar, der de passa in. Vidare säger utskottet: »Beträffande sjelfva förslaget vill utskottet påpeka, att många hemmansdelar finnas, som icke ega ett värde af 500 kronor. Då nu egaren af en sådan hemmansdel får utgöra ej blott bevillning och de utskylder, som efter denna utgå, utan äfven de pålagor, såsom grundskatt, rotering m. m., som hos oss hvilat på sjelfva jorden, skulle det leda till lika stor orättvisa som den, motionären velat afhjälpa, om husbyggnader, i värde understigande 500 kronor, skulle befrias från den skattskyldighet, som med egandet af dem är förenad.» Jag vill medgifva, att det finnes åtskilliga hem-

Om ändringar
i bevillnings-
förordningen.

(Forts.)

mansdelar, som icke uppgå i värde till femhundra kronor, men dessa torde ändå vara ett fåtal mot de husbyggnader på landet, som icke hafva detta värde. Jag kan deremot icke medgifva hvad utskottet säger, eller att det vore en orättvisa mot dessa mindre hemmansegare att befria dessa husegare ifrån fastighetsbevillning, om icke äfven dessa mindre hemmansegare skulle befrias från de utskylder som nu åligga dem. Om det nu anses vara rättvist att innehafvarne af dessa små husbyggnader blifva befriade, så kan det icke ligga någon orättvisa uti att befria dem, äfven om dessa hemmansegare icke skulle blifva befriade, utan fortfarande få betala sina skatter, då man icke derigenom pålagt dem några ökade utskylder. Det är dessutom icke samma förhållande med hemmansdelarne som med husbyggnaderna. En hemmansdel behöfver jag icke för mina kroppsliga behof; vill jag icke köpa den och betala de med den förenade lagliga utskylder, så behöfver jag icke göra det, men en husbyggnad behöfver jag deremot, en bostad kan jag icke undvara för mina kroppsliga behof. Dessutom är en hemmansdel en fastighet, och det är icke dessa små husbyggnader, som i allmänhet stå på ofri grund. De äro lösegendom, så att denna jembförelse anser jag utskottet icke varit berättigadt att göra. Då jag har skäl att misstänka, att min motion i formelt afseende icke är riktig, men fortfarande är af den åsigt jag uttalat i motionen, får jag hemställa till kammaren, att den måtte återremittera motionen till bevillningsutskottet, så att utskottet blir i tillfälle att vidtaga de förändringar i bevillningsförordningen, som erfordras för vinnande af syftet med min motion.

Herr Herslow: Utskottet har ingalunda förbisett det välvilliga i motionärens syfte. Men han kan för sitt yrkande knappast ens vädja till billigheten, och hvad han icke kan och icke får påstå, det är, att den ändring han föreslår skulle blifva rättvis; utskottet kan tvärt om med skäl påstå att det skulle blifva orättvist, om man frigjorde det ena slaget fastigheter från den skatt, som är deras enda skatt, och samtidigt läte det andra slaget fastigheter, de små hemmansdelarne, hvilkas värden icke vore större än de förras, behålla den skatten, under det att de derjemte, som vi veta, hafva åtskilliga andra skatter. Detta är ett argument, som jag icke tror att kammaren skall jäfva. — Om man skall fritaga några fastigheter från denna skatt, då bör man fritaga alla, som hafva taxeringsvärde under 500 kronor, de må nu vara i mantal satta hemmansdelar, afsöndrade jordlägenheter eller blott gatuhus. Men att fritaga den ena, mindre onererade delen från skatten, men låta den fortfarande hvila på den andra, högre onererade, det kan jag icke vara med om. Härmed anser jag mig hafva sagt allt, hvad som behöfver sägas för att vederlägga motionären, framför allt hans åberopande af rättvisan. Hvad han sade, att förhållandena voro olika, därför att huset hörde till de kroppsliga behöfven, men icke så hemmanet, fattar jag knapp. Tror han att

hemmansegaren icke behöfver tak öfver hufvudet? Jag skall icke upptaga kammarens tid med att vidare inlåta mig härpå, utan anhåller om bifall till utskottets hemställan.

*Om ändringar
i bevillnings-
förordningen.*

(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen till proposition upptagit de särskilda yrkandena om bifall och återremiss, biföll kammaren utskottets hemställan.

I *punkten 5*, som här efter föredrogs, hemställde utskottet, att en inom Andra Kammaren af herr *P. Larsson* i Fole väckt motion, n:o 112, angående taxering af s. k. husbehofsqvarnar, ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Motionären, herr *Larsson* i Fole erhöi ordet och yttrade: Då utskottet i motiveringen har uttalat sin åsigt rörande författningens mening, hvori jag yrkat ändring eller förtydligande, så har jag icke något yrkande att framställa deremot. Man får hoppas, att vederbörande taxeringsförrättare komma att tillämpa författningen i det syfte, som utskottet påpekat; och härmed får jag för tillfället vara nöjd.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 6.

I motionen n:o 148 inom Andra Kammaren hade herr *J. A. Johanson* i Bastholmen föreslagit, »att Riksdagen ville besluta ett sådant tillägg i bevillningsförordningen, att den, som uthyr salteri eller annan byggnad, deri salterirörelse bedrifves, må ansvara för erläggande af den skatt till stat och kommun, som handteringen kan blifva påförd».

På anförda skäl hemställde emellertid utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Johanson* i Bastholmen: I den föreliggande motionen har, jag tagit mig friheten påvisa, huru som en del utlänningar hvarje höst besöka vestkusten och der idka sillsalterirörelse. Denna verksamhet drifves år efter år i allt större omfattning, och man kan derfor antaga, att rörelsen dermed gifver rätt stora inkomster. Icke dess mindre afresa dessa utlänningar från orten vid sillfiskets afslutande på vintern utan att erlägga skatt till staten eller kommunen. I näringsförordningen finnes visserligen föreskrifvet, att när utlänning vill idka rörelse, skall han söka tillstånd dertill hos Kongl. Maj:t äfvensom ställa borgen för den skatt, som genom rörelsen kan uppstå.

Men detta stadgande hindrar icke någon att skaffa sig en ställföreträdare eller bulvan. Denne är i de flesta fall en mindre bemed-

*Om ändringar
i bevillnings-
förordningen.*

(Forts.)

lad person, och följden deraf blir då, att både kommunen och staten gå förlustiga den skatt, som borde tillkomma dem. På sidan om dessa utländingar få våra egna invånare, som arbeta i samma verksamhet som desse, uthärda en ganska svår och stark konkurrens, i synnerhet då dessa utländingar i allmänhet äro ryska judar. Kronan så väl som kommunen gå emellertid förlustiga den skatt, som bort af utländingarne erläggas för den handtering, de härstädes bedrifvit under sillsåsongen, under det att infödingarne blifva behörigen taxerade och erlægga kronoså väl som kommunalskatt för rörelsen. Att afhjelpa dessa missförhållanden blir kanske icke så lätt; jag har noga tänkt flera gånger på saken, innan jag framkom med min motion. Jag hade emellertid föreställt mig, att man kanske skulle kunna stadga ett tillägg till kongl. förordningen rörande den skatt, som bör erläggas af utländingar, hvilka här i landet idka handel med utländska varor, ett tillägg, hvarigenom de skulle vara skyldiga att här deponera ett visst belopp för att härstädes få tillåtelse att idka handel äfven med inländska artiklar. Men ett sådant stadgande skulle äfven komma att drabba dem af våra näringsidkare, som för sin rörelse betala skatt. Det skulle nemligen indirekt äfven drabba de svenskar, som salta sillen och sedan sälja den till dessa utländingar, och sålunda de infödde säljarne blifva beskattade två gånger. Jag har därför tagit mig friheten föreslå, att Riksdagen ville besluta ett sådant tillägg i bevillningsförordningen, att den, som uthyr salteri eller annan byggnad, deri salterirörelse bedrifves, må ansvara för erläggande af den skatt till stat och kommun, som handteringen kan blifva påford.

Bevillningsutskottet har nu afslagit detta mitt förslag utan att sätta något annat i dess ställe. Jag trodde likväl, att här vid lag vore något särskildt att beakta, emedan jag med mitt förslag gjort ett försök att bevara statens rätt till den skatt, hvarom nu är fråga, och som den hittills gått förlustig.

Då utskottet nu icke gjort något förslag till afhjelpande af de nuvarande oegentligheterna i detta fall, får jag fortfarande yrka bifall till min motion.

Herr Herslow: Huruledes skall förfaras med beskattning af utländingar, som här i landet drifva näring, äfvensom i hvad mån man kan garantera sig att utfå denna skatt, derom stadgas i näringsförordningen mycket tydligt. Men, säger motionären, detta stadgande kringgås på det sätt, att en utländing kommer hit och engagerar en svensk man, som utgifver sig såsom skolande drifva salterirörelse, och när sedan utländingen reser med det förvärf, han på rörelsen vunnit, har den andre, som lagligen står såsom utöfvare af näringen, ingen tillgång alls, hvarigenom alltså denna rörelse icke blir beskattad. Han föreslår därför, för att förekomma ett sådant kringgående af lag och för att garantera staten och kommunen den skatt, dem af en sådan näringsidkare tillkommer, att hus- eller gårdsegare, som uthyrer bygg-

nad, uti hvilken någon drifver salterirörelse, skall ansvara för den skatt, som bör af denne erläggas. Jag tillåter mig härvid först och främst den frågan, huru vida det verkligen finnes något skäl att sätta sillsalterirörelsen i en annan kategori än andra näringsgrenar. Men finnes icke skäl att ur beskattningssynpunkt betrakta denna rörelse såsom ett alldeles speciellt näringsfång, så undrar jag, om motionären önskat ett sådant allmänt stadgande att hvar och en, som uthyr hus eller lokal, skall vara ansvarig för alla hyresgästernas skatter till staten och kommunen. Om jag till exempel eger ett hus, som i sig inrymmer 20 à 30 inhyrda familjer, skall jag då såsom husegare ansvara för alla deras skatter till stat och kommun? Vill icke motionären detta i fråga om andra näringar, vet jag verkligen icke, hvarför det skall vara annat förhållande beträffande hus och lokal, som uthyres för bedrivande af sillsalteri.

*Om ändringar
i bevillnings-
förelörden.
(Forts.)*

De fall här i landet, som gifvit anledning till ett dylikt förslags uppkomst, äro, så vidt utskottet kunnat få reda derpå, ytterligt få. I regeln har den ifrågavarande skatten sällan uteblifvit, utan erlagts af utlänningarne på fullt lagenligt sätt. Och dessa utlänningar hafva långt ifrån varit till något intrång för de svenska utöfvarne af detta yrke; det kan tvärt om icke nekas — samt bestrides icke heller af dem, som känna till förhållandena i dessa kusttrakter — att utlänningarne till och med verkat ofantligt mycket godt derigenom, att de lärt vårt eget lands invånare, huru de skola på ett bättre sätt drifva näringen. Jag känner för min del icke mer än ett fall, vid hvilket det af motionären föreslagna stadgande kunnat vara behöfligt. Då i andra fall saken förlupit på fullt normalt sätt, och då för hvilken näring som helst kan inträffa, att dess utöfvarne icke betalar eller icke kan betala skatt, samt då det slutligen, för att undvika ett litet obehag i detta fall, skulle etableras en rättsgrundsats, som hvarken regering eller riksdag skulle hafva lust att generelt stadga, så anser jag, att utskottet haft full befogenhet till det slut, hvartill det kommit, nemligen att afstyrka motionärens hemställan, till hvilket afstyrkande jag också yrkar bifall.

Herr Collander: Efter den utredning af frågan, som lemnats af ordföranden i bevillningsutskottet, skulle jag egentligen nu kunna afstå från ordet. Men då jag nu har ordet, ber jag få nämna, att beträffande den af motionären anförda stora utsträckningen af ett sådant tillvägagående, som han med sitt förslag afser att få undanröjdt, så är min uppfattning, att ett dylikt förhållande alls icke eger rum, annat än i några få undantagsfall. I regeln hitkomma utlänningarne för att verkställa uppköp af sill och sedan idka salteri. Detta kan ske under olika former, dels kunna de sjelfva utöfva salterirörelsen och dels öfverenskomma med en svensk saltare att för deras räkning mot en viss provision eller viss afgift per kärl verkställa saltningen. I senare fallet blir också den person, som på detta sätt åtagit sig salt-

Om ändringar
i bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

ning, uppskattad för den inkomst, han anses hafva haft deraf. Nu har motionären såsom motiv för sitt förslag anført den fara, som skulle ligga deri, att, då dessa bulvaner ofta voro medellösa, gingo staten och vederbörande kommun förlustiga den skatteinkomst, som i annat fall skulle medföras genom den sålunda utöfvade rörelsen. Ja, hvad säkerhet hade väl staten och kommunen i sådant fall att utfå skatten, äfven om dessa bulvaner ålades ansvara för dess erläggande? Min uppfattning af saken är den, att det anmärkta missförhållandet bäst skulle kunna undanrödjans derigenom, att vederbörande kronobetjening tillsåge, att, om någon drefve den ifrågasvarande rörelsen utan att hafva fått tillstånd dertill, han finge sätta borgen för den skatt, som näringsförordningen föreskrifver för handteringens utöfvande. — Vi få heller icke förbise, att utlänningar, som inkommit till vestkusten under sillfiskets bedrivande derstädes, varit våra fiskare till icke litet gagn. Dels hafva de uppköpt mycket af sillen i färskt tillstånd och sedermera saltat densamma på platsen, och dels hafva de, såsom af ordföranden i bevillningsutskottet anfördes, varit våra egna fiskare till stor vägledning vid beredningssättet. De ryska uppköpare, mot hvilka motionären i sitt förslag vändt sig, hafva endast undantagsvis syssel-satt sig med saltningen direkt. Detta har inträffat i så få fall, att de icke kunna gifva anledning till en sådan undantagslagstiftning, som motionären föreslagit, och hvarigenom en enda näring skulle sättas i ett fullständigt undantagsförhållande från de regler, som äro gällande för de öfriga näringarna.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Johanson i Bastholmen: För ett par år sedan, då utländare började denna verksamhet som sillsaltare, fans det blott två eller tre utlänningar, som sysslade med dylik rörelse i dessa trakter, men enligt de uppgifter, jag erhållit från min hemort, är det nu bortåt ett tjogtal. Jag vill nog gifva den siste talaren full rätt deri, att en del af dessa utlänningar, särskildt dessa skottar, som komma öfver till vestkusten för att idka salterirörelse, i allmänhet bereda sin vara utmärkt, men det fins också folk från andra håll, som deremot bedriva saltningen så, att det är rent af oförsvarligt att deras vara skall få komma ut under namn af svensk sill.

Här har blifvit ifrågasatt af ordföranden i bevillningsutskottet, huruvida det vore riktigt att stifta en undantagslag särskildt för sill-salterinäringen. Ja, denna näring är just af en alldeles säregen beskaffenhet, i ty att den beror af så många särskilda omständigheter. Sillen kommer och stannar vid vår kust under några år, derpå blir den borta kanske i 75 år. Under tiden vexlar förhållandet. Skall man kunna få reda och ordning i det afseende, jag i motionen åsyftat, tror jag att man får tillgripa några utomordentliga åtgärder och icke tänka, att man skall kunna ordna dem på samma sätt som man gör med de näringar, som regleras genom allmän lag.

Jag yrkar fortfarande bifall till min motion.

Härmed förklarades öfverläggningen afslutad; och sedan herr tal- *Om ändringar*
mannen gifvit propositioner i enlighet med de yrkanden, som derunder *i bevillnings-*
förekommitt, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen. *förordningen.*

Efter föredragning vidare af *punkten 7*, innefattande utskottets hemställan, att en inom Andra Kammaren af herr *A. Göransson* väckt motion (n:o 161) om ändring af de för bevilling af inkomst af kapital och arbete gällande bestämmelser icke måtte af Riksdagen bifallas, anförde:

(Forts.)

Herr Göransson: Det torde må hända synas öfverflödigt och förmätet att uppträda till försvar för min motion, då utskottet med så stor enighet hemstätt, att Riksdagen icke måtte bifalla densamma. Jag vill dock be att i allra största korthet få bemöta några af de skäl, utskottet anført för afslag å motionen.

Utskottet säger till en början: »det lärer icke kunna bestridas att, då ju inkomst af kapital eger högre värde än lika stor inkomst af arbete, inkomst af kapital i allmänhet i sig innebär större skatteförmåga än motsvarande inkomst af arbete». Det är också min tanke, att till följd deraf också kapitalets egare skulle böra kännas skyldig att skatta proportionellt något högre än för samma inkomst af arbete. Utskottet har det oaktadt kommit till ett motsatt resultat.

Utskottet säger vidare: »*rigtigheten* häraf minskas emellertid i samma mån som de inkomster, man vill beskatta, äro ringa, och har en person ej större inkomst, än han behöfver för tillfredsställande af de nödvändiga lefnadsbehofven, då lärer det väl ega föga eller ingen inverkan på hans skatteförmåga, om inkomsten härrör af kapital eller af arbete».

Jag kan för min del icke medgifva, att detta är förhållandet med en person, som t. ex. skattar för 1,200 kronors inkomst af kapital. Han är då egare till ett kapital af minst 30,000 kronor, om jag beräknar inkomsten efter 4 procent. Om jag då tillser, hvad han skulle komma att skatta mer än en person, som är uppskattad till 1,200 inkomst af arbete, förutsatt att inkomsten af kapital icke skulle erhålla något afdrag, så skulle den förre få 12 kronor i bevilling till staten, och, om jag såsom medeltal kan beräkna kommunalskatten till 3 kronor per bevillingskrona, skulle det bli 36 kronor i kommunalskatt. Deremot, en person, som är uppskattad till 1,200 kronors inkomst af arbete och erhåller 300 kronors bevillningsfritt afdrag, skulle således få 9 kronor i bevilling till staten och komma att utgöra en kommunalskatt af 27 kronor, efter samma beräkning som jag nyss nämnde. Jag kan för min del icke finna någon obillighet i, att kapitalets egare sålunda skulle komma att betala 9 kronor mer i kommunalskatt. Jemför jag åter förhållandena vid högre inkomstbelopp och antar, att en person är uppskattad till t. ex. 1,750 kronors inkomst af kapital, så blefve hans utskyld till kommunen efter nyssnämnda beräkning 52 kronor 50 öre, hvaremot den, som uppskattats för inkomst af arbete

Om ändringar
i bevillnings-
förordningen.

(Forts.)

till samma belopp, skulle få en kommunalskatt af 43 kronor 50 öre. Det är sålunda äfven här 9 kronors skilnad. Men då är också den ene — kapitalisten — egare till ett kapital af 43,750 kronor, då deremot den andre — arbetaren — icke har någonting annat än sina händers arbete. Jag har därför trott, att det skulle vara med billighet och rättvisa öfverensstämmande att något tyngre beskatta kapitalisten.

Utskottet säger vidare: »den, som icke eger högre inkomst än intill 1,800 kronor om året, är hos oss icke i allmänhet i den ställning, att han kan till det allmänna afstå mer än högst oväsentligt. Han bör då heller icke beskattas hårdare, om denna inkomst härrör af kapital, än om den är en frukt af arbete».

Jag föreställer mig, att denna person, som har en dylik inkomst af kapital, bör lika väl som en arbetare kunna lefva på 450 kronor, som här är beräknadt såsom existensminimum för arbetaren, och då tror jag, att han får fullt så mycket öfver, att han kan bära den tyngre skattebördan, som enligt mitt förslag skulle komma honom till del.

Vidare säger utskottet: »då i öfrigt en sådan tyngre beskattning af kapitalinkomst, som den af motionären föreslagna, skulle verka, att de små kapitalen mer än hvad nu är fallet sökte dölja sig, och detta naturligen skulle hafva till följd en ökad svårighet att uppsöka dem för beskattning, får utskottet hemställa», etc.

Jag kan icke förstå, att detta skäl skulle kunna bli mera gällande, om mitt förslag antages, än hvad det kunnat vara hittills. För resten stadgas ju i bevillningsförordningens 18 §: »Hvar och en annan enligt denna förordning skattskyldig, än de i § 16 mom. 1 omförmälda verk eller bolag, vare ock vid äfventyr, som i § 19 mom. 4 stadgas, skyldig att inom åtta dagar efter derom från bevillningsberedningens ordförande bevisligen emottagen uppmaning till honom lemna uppgift å det belopp, hvartill hans inkomst af kapital eller arbete det nästföregående året uppgått». Detta stadgande står ju fortfarande kvar och har samma gällande kraft, och den skattskyldige riskerar dessutom, om han icke lemnar uppgift, att han ändock blir taxerad, något hvartill bevillningsberedningen eger full rättighet.

Utskottet har äfven anmärkt, att »motionärens förslag är rigtadt, icke mot egarne af kapital i allmänhet, utan endast mot dem, som ega de minsta kapitalen», hvarefter utskottet yttrar: »Det skäl motionären anfört för ett hårdare beskattande af dem, som hafva inkomst af kapital, framför dem, som af sitt arbete hemta inkomst, eller påståendet om de förres större skatteförmåga, eger således högst ringa eller till och med alls ingen tillämplighet».

Detta är enligt min åsigt icke alls riktigt, ty egarne af de större kapitalen har jag naturligtvis icke kunnat vånda mig emot, helt enkelt af det skäl, att dessa icke hafva något afdrag, utan få betala full bevillning för sitt kapital.

Jag anser sålunda, att åtminstone det senare alternativet af mitt förslag — eller att, der inkomst af kapital uppgår till 1,200 kronor

och deröfver, det bevillningsfria afdraget icke bör åtnjutas — bort vinna utskottets bifall. Men innan jag hört, huru vida inom kammaren fins något mera sympati för min motion, än den inom utskottet fått åtnjuta, skall jag icke tillåta mig att göra något yrkande.

*Om ändringar
i bevillnings-
förordningen.*

(Forts.)

Herr Herslow: Föreliggande motion har sin utgångspunkt i en uppfattning, som jag för min del erkänner vara fullt riktig. Det kan icke nekas, att inkomst af kapital är en betydligt värdefullare inkomst än inkomst af arbete, och att inkomst af arbete icke borde för beskattning upptagas till hela sitt belopp, eftersom den ju på samma gång innebär en amortering af kapitalet, under det att inkomst af kapital lemnar sjelfva kapitalet orördt. Den man, som har sin inkomst uteslutande af sitt arbete och som lefver upp denna inkomst, har, när han sedermera blir oduglig till arbete, också gjort slut på kapitalet. Kapitalisten deremot, som bestrider alla sina utgifter med afkastningen af kapitalet, lemnar vid sin bortgång kapitalet orördt. Denna skilnad har också i åtskilliga länders skattelagstiftning iakttagits, såsom t. ex. uti den italienska, som uppställer ganska olika procentsatser för beskattningen af det ena och andra slagets inkomst.

Hade nu motionären framställt ett yrkande, att äfven vi i vårt land för framtiden skulle etablera en bestämd skilnad mellan två inkomstslag, som alls icke äro lika, så skulle åtminstone jag hafva önskat hans framställning all framgång. Men i stället har han inskränkt sig till att vilja göra dem olikstälda just der, hvarest det är mest skäl att *icke* göra dem olikstälda, nemligen der båda inkomstsummorna uppgå till låga belopp. Man kan nemligen fråga, huru vida, der en icke längre arbetsduglig man eller qvinna har en liten inkomst af kapital att lefva på — en inkomst som kanske icke förslår till lifsuppehållet utan nödgar honom eller henne att taga i anspråk äfven en del af kapitalet — man kan fråga, säger jag, huru vida det ligger någon billighet deri, att man i beskattningsafscende ställer *denna* inkomst annorlunda än den, som den friske, arbetsföre mannen har af sitt arbete. Jag upprepar det: om denna motion hade haft den utsträckning, att den velat stadga en fullständigt genomförd skilnad mellan de båda inkomstslagen, framför allt i fråga om de *stora* beskattningsbeloppen, så skulle jag kunnat vara med derom, eller skulle åtminstone ansett utskottet skyldigt att taga saken under en ganska allvarsam ompröfning. Men då motionen kastats fram såsom ett reformförslag, afsedt att träffa ett område, der just denna reform är allra minst befogad, har utskottet ansett sig icke kunna yttra sig på annat sätt än det gjort, då det hemställt om afslag å motionen, och till denna hemställan får jag alltså yrka bifall.

Herr Olsson i Sörnäs förenade sig med herr Herslow.

Herr Göransson: För två år sedan väckte jag en motion, som gick i den riktning den siste talaren antydde, nemligen att kapitalet

*Om ändringar
i bevillnings-
förordningen.*
(Forts.)

skulle beskattas högre och erlägga två procent i bevillning, i stället för inkomst af arbete, som skulle beskattas med endast en procent. Då hörde jag ingen, som ville försvara detta förslag, icke ens den siste talaren. — Hvad beträffar det exempel, som anfördes, att en sjuk person, som lefver endast af sitt lilla kapital, skulle ha svårare att afstå något af sin inkomst än en frisk, som lefver på inkomsten af sitt arbete, så kan ju detta vara möjligt, men det är dock endast i få undantagsfall.

Deremot tror jag att det oftare förhåller sig så, att den som har inkomst af kapital äfven kan med sitt arbete vara i tillfälle att förtjena något, och att arbetaren vid sjukdomsfall i allmänhet får vidkännas större umbäranden än kapitalisten.

Då jag hör att mitt förslag icke vinner något understöd, vill jag icke göra något yrkande.

Herr Dahlberg: Jag skulle kunna inskränka mig till att helt enkelt instämma med bevillningsutskottets ordförande i hans yttrande, men då jag har en särskild och personlig erfarenhet af de förhållanden, som denna motion rör, skall jag be att tillika få säga, att utskottet haft ganska goda skäl för sitt afstyrkande af motionen. Ett bifall till densamma skulle enligt mitt förmenande drabba den mest sparsamma och omtänksamma delen af vår arbetarebefolkning. Jag har under många år deltagit i bevillningsberedningar och taxeringskomitéer och dervid vunnit den erfarenhet, att den omtänksamme och ordentlige arbetaren — särskildt inom våra större industricentra — ofta blir i tillfälle att årligen bespara något af sin arbetsförtjenst och på detta sätt småningom samla sig ett litet kapital. Att nu underkasta detta kapital en särskild högre beskattning synes mig i högsta grad orättvist; och långt ifrån att befrämja det syfte, som man i våra dagar sträfvar att nå, nämligen att arbetaren måtte kunna ställas på en mera själfständig ekonomisk grundval, tror jag att detta förslag skulle komma att verka alldeles motsatsen. På detta skäl yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

§ 7.

Herr Wavrinsky begärde ordet och yttrade: Då jag i mitt anförande i dag uttalade den åsigten, att herr Gustafssons motiv för

det af honom framställda yrkandet i fråga om anslagen till femte hufvudtiteln skulle vara hämdkänsla, anser jag mig böra förklara, att jag finner detta yttrande af mig vara obefogadt.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial:

n:o 28, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en fråga under riksstatens andra hufvudtitel;

n:o 29, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens tredje hufvudtitel;

n:o 30, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens fjerde hufvudtitel; och

n:o 31, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens nionde hufvudtitel; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7, i anledning af herr C. G. Anderssons i Skeenda motion, n:o 45, om ändrade bestämmelser rörande utarrendering af vissa lägenheter vid statens jernvägar.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>C. Andersson</i> i Hamra	under 13 dagar fr. o. m. den 20 dennes,
» <i>P. Pehrsson</i> i Norrsund	» 10 » » » 20 »
» <i>A. E. Petersson</i> i Hamra	» 14 » » » 18 »
» <i>C. G. Andersson</i> i Skeenda	» 13 » » » 20 »
» <i>P. Ersson</i> i Vestlandaholm	» 14 » » » 20 »
» <i>J. O. Örvall</i>	» 8 » » » 23 »
» <i>E. Olsson</i> i Kyrkebol	» 14 » » » 20 »

Herr <i>G. Thestrup</i>	under 10 dagar fr. o. m. den 24 dennes,
» <i>A. G. Björkman</i>	» 14 » » 19 »
och herr <i>A. Hahn</i>	» 11 » » 21 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,4 e. m.

In fidem
A. E. J. Johansson.

Rättelse

till Andra Kammarrens protokoll n:o 14 den 9 mars.
Sid. 61 rad. 6 uppi från *står* 13 nej, *läs* 83 nej.

•